

Garten

Buch.

137.

0ES

157

Wija = Kalender

Kummaſt ſik Kärnerit woima dyp-
da miſ tö egga kuu ajal ſün-
nip tehha.

Ütte päle andmiſſega,

kun lühhidelt oppetas,

kuida ne Wirſſ-puu, Kirſſ-puu,
nink Wina-puu peäwa leiſatus
nink häſte kaſwatetus ſama.

Kige Maa Kärneride hääs Letti keeleſt
maa keele ſiſſe ümbre kirjotetu nink
trükkimeſſes wälia antu

Lartodina ſakſa Kirrliku Iſſandast

J. D. Lenz.

Lartodinan trükkitu Grenziuſſe man 1796.

157

Armad maa Kärnerid.

Se weikenne Ramat ei olle mitte seperräst kirjote-
tu, et siin laialikkult peap õppetus sama, mes
Eige Aija-tõõ man Kärneril sünnip õppma. Sedda peap
eggauts ommast Meistrist silmanähhen õppima; ja kil
se ei lähhäs ka mitte ni weidi lehkede päle, kui siin
teile kätte antas. Se Aija-Kalender peap muido teile
meele tulletamisses ollema, mes egga Kuu sissen Kär-
neril tullep omman Aijan tähhele pannema, et temma
kil õigel Aijal nink kõrra perräst woip tallitada, ja ei
middagi ärraunneta.

Minna sowi figest süddamest, et se weikene Ra-
mat teid wois kihhotada, et teije essi egga päiw omma
tõõ päle peas mõttlema, nink sedda häste tallitada. Ni
kui se inniminne fige omma tõõ man Jummalast
peap abbi nink õnnistust pallema, ni peap ka üts Aija-
Ammeti-Mees sedda teggama, sest kui Jummal teile
ei anna siggidust nink kaswamist, sis om kil teije
kõlwaminne nink istutaminne, kil teije murre nink hool
tühhi. Teije tõõ juhhatap teid igga päiw sure Jums-
mala päle, ke sedda esimest Aida om lonu, nink ke
kil Puu, lillit nink Rohko ma ilma illo nink Kasso
tarwis om tennu. Ent meije Rohkus om ka, sedda
hääd, nink neid ilma arwamata armo andid, mes Jum-
mal omma lastele läbbi omma suure armo om kinkinu,

2

haste nink moistlikkult wastawõtta, hoida, nink nida
prufida, et meile se hã ka kassus tulley, mes temma
meile tahhap anda. Nink kui ka monnikõrd meije tõ
nida kõrda ei lähhä, nink kui meije sest ni ruttuste Kasso
ei nãe, kui meije sedda lootfime; sis ei pea seperrast meije
Kassi mitte ärrawãssima, nink meije ei pea omma lotusse
mitte seperrast ärraheitma. Kus om kül üts tõ, ehk
üts ammet, mes meil eggafõrd sedda odetu tõ palka är-
ramassap? — Nakkage agga sis jãlle fãrmeste, nink kind-
ma lotusfega Jummalã pãle sedda tõ wastsest, mes eddi-
mest kõrda mitte teije sowimisse perra kõrda lãts, nink kae-
ge tedda lãbbi, kas temma mitte teije ennese süü ehk ho-
terusse lãbbi hukka es lã? Tõhke tedda sis jãlle targa-
malt, nink lotusfega omma Jummalã pãle, kãlle kãest fik
hããd andet tullewa, sis ei joosse tõttelekkult teije higgi il-
ma asjata, nink se süggisinne alg massap teile rohkeste sed-
da kãtte, mes teije kãrwajalt waiwa nõggite. Sest nõ
tõeste kui se laiskus nink pettminne inimist hãbbi nink
waisusse sisse sadap, nida tõeste annap ka moistlik nink
tark tõteggeminne temmal auwa nink kasso, nink temma
saap weel wannaussen Jummalat tennama, et ta Temma
armo lãbbi omma toidust nink üllespiddamist omma tõ
man om sanu. Salomon ütley omma tarka sõnna ramat-
tun 10. pãt. 4. w. Ke laisa kãega tõõd teep, saap wais-
ses, ent kerme kãssi teep rikkas. Kirjotetu Riga linan
10. Kõnla: Kõul 1796.

Uija = Kalender ehk tähtramat

Kun näutetas, mis egga kuu seen läbbi fige ajastaja kārnerille tullep teggema nink tähhele pannema.

Januarius ehk wastse ajastaja Kuu.

N. I.

Mis puu ehk ubbina aijan tullep teggema.

Sel kuul peap Kārner omme puid häste hoidma Jennešte nink hirede eest, ja sepärrast neid tüwvi pole kuse ehk laddaja ossadega ümbermähkma. Se sünnip jobba Märtri ajal teggema; ent kui se sis ei olle weel sündinu, sis näari ümber ei pea Kārner ennamb wibima, sebda tehha, seperrast et Jennefel ajal ei sa ennamb orrasid ehk kapstat henda toidusies, sest et kii jobba lumine all om, ja et nemma nälja perräst neid pu korid ärranärrüwa, nink neile sega fige suremba kahjo tewa. Neil aijadel kellel suur kõrge aid om, nink kun hired ei olle nätta, neile ei olle säräst ümbermähkimist ni wägga tarwis. Siiski woip üts walwolif Kārner sel ajal, kui tall muu tö ei olle, neid uisa pessasid, mis suwwest nende puu ossade päle om mahha jänu, neist noposte ärräläsida. Nisammoti woip temma ka, kui pehme nink sulla ilm om, kii omma aija puid samblast mis nende ümber om, häste pohhastada; mis fige nende süggise nink talwe kuude seen särätse pehme ja sulla ilmaga kergele woip sündida; sest se poh-

hastaminne läap kigile puile nink maa kasfujile ül-
lespiddamisses tarwis.

N. 2.

Mis Kapsta-ja loma-aijan tullep
tähhele pannema.

Lahhi nink ärräprukitu ma peap sama sittaga
täis pantus. Kui se ma ei oile weel koggone kinni-
külmanu, siis teep se ülleskaiwaminne nink läbbi
leikaminne, esstärrikult kōwma nink sawwitse
ma sissen kattelōrdse hāād. Kui se külma se läbbi
ma sisse aijetas, sis se umbrohhi parremb ärrāmād-
dānep, nink se ma saap ka kohhedambas. Misam-
moti peap ka neid kōkko aetud sitta nink mulla unni-
kud läbbi kaiwama, et neid warrajamb woip pruki-
da, kui neid tarwis tullep. Neid mahhajānu Arti-
sokki lomad peab, kui se külma nakkap kōwwambas
sama, kinnikatma, nink kui ta jälle taggasi jättap,
ehk pehme ja sulla ilmaga moistlikkult tulutama.

N. 3.

Mes Kaswamiisse: Hone sissen, kun Citroni
nink muu saksa maa Puid nink Lomad ehk
Lillid, mes talwitset ajal Külma kätte ei
woi jätta, hoietas ja üllespeetas, tullep
tähhele pannema.

a, Siin peap Kärner neid Puid nink Lomad,
mes seäl sissen saiswa, hāste hoidma, et nemma
ärä ei hallita, ehk ei mādāne. Seperräst peap
temma neid, kui se Ma ärrakuiwanu om, weidi-
lest lastma, ent nida, et se wessi nende pottide
weere ümber saap, ent sugguge mitte keskele, Lo-
ma

ma külge ei puttu, ehk kollojoossep. Särane moistlik hoidminne tullep, kige ennamb Märti ajast ni kaua kui Kristusse Ülestõõsemisse pühhini tarwis, et nee puu nink Lomad mädänemisse eest hoijetus sawa.

b, Peap Kärner neid Pottid, mes wägga umbušen om saišnu, nink ärrapleefma nakkanu, ehk mes wägga warra wälja ajanu, lähhämb afnade ette kandma, et nemma Päiwa nink wastse tulutamisse läbbi jälle ennast woirwa kosjutada. Seper räst temma ei pea säräst tulutamist pehme Ilmaga mitte ärra unnetama.

c, Kui se Ilm kättekörralinne om, waest külma, waest fulla, sis peap Kärner häste tähhele pannema, et Ahjo küttemisjega ne Lomad enne üllespeetus, ent mitte kaswamisjes ei sa aetus. Nidasammoti peap temma ka häste perrakaema, et äkkilisse külмага, esfiärranište et nemmad hommogo: nink launa tulega ärra ei külma. Wallitse seperräst sedda Ahjo. Lämmidust nida, et se Ilma. Glaas, mes Külma ja Lämmit näütap, ei kunnagi ülle wiis Gradit ehk Tähhel ei lähhä, nink et temma Külma ajal kunnagi wiimatse külmetamisse märki sadik mahha ei lähhä.

N. 4.

Mes Triip. Honen uink fitta pennerte ehk Mistbettide man tullep tähhele pannema.

a, Uts moistlik Kärner peap neid Lomad, mes nende sisesen aetas, esfiärralt neid Ananasfi. Lomad üttesuggusse Lämmi sisesen 12 Gradist 18 sadik pidama.

ma. Ta peap neid hoidma fige moistmata tuluta-
 misse eest, mes se läbbi tullep, kui kange Tulega
 Uff wallal tetta. Neid Ananassi. Jured peap tem-
 ma egga Potti läbbi katsuma, nink kui tal wallamist
 tarwis läap, kassinaste nink moistlikkult kastma.

b, Kui nende udsuse nink pimmeda Päiwade
 perrast pallaw Päiw peas paistma, sis peap temma
 neid Lomat hoidma, et nemma ärra ei palla, nink
 seperrast neid aggodega finniwarjuma.

c, Ei pea Kärner mahhajättma, Lattuka Sal-
 latit, Kressit, nink töised Salwe-Sallatisid kas-
 watama.

d, Peap temma neid Zikoriijured, mes Salwe-
 Sallatis Kastide sisse omma pantu, perra kaema,
 et nemma ärra ei kuiwa.

e, Peap temma neid Rosipuu-Pottid, neid
 wüllitud Hiatsintit, nink Goldlakkit Alnade ette töst-
 ma, et nee joudsemalt kaswawa, mes jo minnema
 Kuu sissen olles woinu siindida.

f, Selle Kuu sissen woip ta wahhetaden om-
 ma Triiphonen heitsma lasta ütteleordsed Hiatsintid,
 Tulpid, Tatsettid, Zonkillid, Anemonid, Kanunk-
 lid, Arzißid, Biolid ehk Binalillit ic.

g, Pehme Ilmaga woip ta ka omma Wirssi-
 puu-Kastid sittaga täüta, et ne wägga ussinaste
 weel ei nalka wälja aiama.

h, Kesf selle Kuu ajal, ehk löppetusse pole
 woip Kärner sin Triip-honen ka walmis tehha neid
 Peenrit warrajatse Porkanide, Pinnatide, Sallati-
 de, Räddiside, nink ka warrajatse Ploomkapsta
 tarwis.

N. 5.

Mes Kärneril Keldrin tulley tähhe-
le pannema.

Temma peap kil omma Keldre-Lomad, tige
ennamište neid mes Seemne tarwis seäl hoitas, nink
ka neid talwitsed Sallatid, mes Keldrin mulla sis-
sen om istutu, saggeste perrakaema, neid maddä-
nuist nink kuiwist Lähhest ärräpohhastama, nink peh-
me Jlmaga tulutama.

NB. Selle Kuu sissen, kun ne pikkad Öddangut
om, om Kärneril aiga küll, neid ärräkaddunu ehk
rikkutu Uijoriüsta ärräparrandada, nink saibade
eest, lilli tikkukeste eest, nink muu Uija tarwidus-
te eest, mes ette pool tarwis tulleswa, hoolt kanda.

Februarius, ehk Kūūnla-Kuu.

N. 1.

Puu, ehk Ubbina-Uija-tö.

Leika neid kuiwad nink ärräkuionu Osfad neist
wannast Puist mahha, nink ärrä wibi mitte, neid
pärräjānu Uisa-pessasid wälja otsida nink ärrähä-
witada.

N. 2.

Kapsta nink Juure-Uijan.

Siin jāap sesamma tö, mes minnewal Kuul
jo oppetu om.

N. 3.

Üllespiddamisfe-Honen.

Seäl lae, mes minnewal Kuul nende Tähte
man a, b, c, om oppetu, nink te seddasamma la
sel Kuul.

N. 4.

Triip · Honen nink Sitta · Lawwade
man.

See nisammoti kui minnewal Kuul nende Tähte man a, b, d, e, g, h, om näütetu.

Neid walget Merre · Lewkoit, nink Priimlit woit sa Alnade ette tõsta, et se päiw nende peäle woip paista.

NB. Nende tõiste Pottide eest peat sa weel ennamb hoost kandma, et se Päiw nende peäle wägga kärkeste ei paista, sest et selle Kuu sissen päiw päiwast temma jo nakkap lämmebas paistma, et ta neid Lomad ei nalka wägga wälja ajama. Seperrast peat sinna neid Alnat Uoga kinnikattma, nink nida sedda Päiwa paistust wähhendama, jo pikkembas ne Päiwa sawa, kige ennäminne nende Lomade man, mes häitsma läwa. Sedda peame meije omman pohja politse maa sissen häste tähhele panema, kui ne Loma lämmidusse läbhi ajetus sawa.

i, Neid Wirssi · Puu, mes Lämmän ussinas te om kaswatu, peap häitsmissse ajal willun pidama. Urra anna neile Lämmidust, mes päle 10 Gradit astup.

f, Müüd woip ka neid Ploomkapsta, nink Pä · Sallati · Lomad, mes ülle Talwe om saisnu, ütte leige Peenre päle, mes nende tarwis walmistetu om, istutada. Ent lämmebat peawa ne Peenre ollema, kun Meloni, nink warrajatse Ugguritsi Seemnet tahhat mahha panna. Selle kuu otsa pole te ka tõisi Peenrid warrajatse Ugguritsede, maddala Turgi Ubbade nink Herne · Kettu tarwis.

N. 5.

Keldrin — Kik nisammoti kui minnewal
kuul.

Märts ehk Paasto: Kuu.

N. 1.

Mes Tõ Pu: Aian, ehk Ubbina:
Aijan, nink mes nende kaswata:
misse Puije man Puu: Koolin sü:
nib teggema.

a, Katta neid penikesed Puid, mes spallieri
man saiswa, selge Päiwa ajal Mattidega, kui nem:
ma ka kik se Talwe ei olle kinni kattetu olnu, seper:
rast, et nende ossakesse, nink häälmie nuppikisse,
kui nemma selle lämme Päiwapaistusse läbbi omma
läbbi lämmitetus sanu, wägga ussinaste läbbi õ kül:
ma woiva hukka minna nink ärrakoolda.

b, Käsk selle Ku siisen, ehk temma löppetusse
ajal woip ka neid Proppimisse Oksad Plumi, Kirssi,
nink Pumberi Puist leikada, nink nakka ka, hää:
nink sündlikkul ajal proppida ehk kopulerida neid
Plumi nink Kirssi ehk Wisna: Puid.

d, Ärrä wibi nüüd ka mitte, neid puid, nink
esihärralikult neid mis Spallijeride man om, um:
berleikada, nink nende nullutse uissa pessade ärrä:
häwitamisse peäle möttlema, mis nüüd nende ajas:
tatse oksade peäle kergeste woip löida nink mahha
tõmbada.

e, Sell kuul woip ka, kui se ma jo ärräsulla:
nu om, neid norid Jani Marju, nink Tillerberi
Marju oksad ma siise panna ehk istutada.

f, Kui

f, Kui se ma jo lahti om, siš woip ka selle kuu sissen kilsuggust jaggo libit, nink muid lehhe- puid julgeste istutada. Ent Peddajid, kuused, nink muid nõgla puid woip parramb kats ehk kolm näd- dälid enne Jahni istutada.

g, Bihmatset ajal ärrä unnetä mitte neist ui- bist nink marja puist sedda samblat, mis nende üm- ber ennast näutap jammaeda reiwaga ärrähöruda.

h, Selle ku otsan woip ka wina puid ülles- tõsta nink tulutada, ent allati nida, et ne matti kae pärräst om, misga neid äkkitse õ külma wasta kinni woip katta.

i, Neid minnema kewwajatse okuleritud puid peab nüüd ka sama kolm risti peile, päle selle okule- ritu filma mahhaleikatus, kui ne filma hästi omma urwastanu.

k, Selle ku wimatse otsa peäle peap ka hä il- maga pu Kolm neid nored puid pohhastama nink ümberleikama, nink neid märkid misga nende suggu om märkita, läbbi kaema, nink kõrra pärräst paigale pannema.

NB. Ärrä wibi nende noorte Spalijeripuijede Ümberleikamisega tulnema kuu saadik, sest wägga lämmed päiwad woiva wimate sedda tõ koggonis- te keelba.

l, Kes talwitse ajal Ubbina nink Pumberi seemnet om korjanu, se woip neid selle ku otsan li- watse ma sisse mahha tippida.

N 2.

Kappsta nink jure Aijan.

a, Sedda maad, mis warrajatse juurde nink
lo

Iomade tarwis wäljawallitsetu om, peab seddomaid läbbi kairwama, ni pea kui ta ennegi ärräsullanu om, et se talwine külüm läbbi päiwapaistusse lämimidust, nink kairwajatse lämmi aura läbbi maast wälja lääs, nink selle seemne kassuminne parreminne wois siggida.

b, Sepärräst peap ka ni warra kui se woip olla, neid Aspargisse aukud üllesteikama, et nemma kobbewas sawa. Ka neid nore asipargisse tarwis süggise walmis tehtu peenrid peap enne nende mahha istutamist läbbi kairwama, nink läbbi seggama pohjani, et ne pehmes sawa.

c, Kes minnewa süggise ärrä om unnetanu, Peterfillid, Porkanid, Sibbolad, Pinnatit nink Morijured külwada, se woip neid nüüd külwada, ni pea kui agga se maa lahti om.

d, Aidasammoti woip ka ühhe tükki ma peäle, mis wasta päiwa om, nink ühhe kõrge aida läbbi ehk muu wiisi pohja tule eest warjun om, warrajatsed Sukkru hernered; warrajatsse Kappsta nink Pä Sallati külwada.

e, Selle Ku otsan, ehk tulseta ku algmisen woip ka, kui ni kange külüm ennast ennamb ei näuta, neid Seemne jured nink Iomad, mis ülle talhoe keldrin om peetu, nisüggutse peenre sisse istutada, kun külüm pohja tuul päle ei puttu, nink kun neid õ külma eest kinnikattmisse läbbi woip hoida.

f, Ka neid Keemle peenrit peab nüüd ülles artlema.

g, Mäddärdika jured, nink Sukkru Narit peab ka nüüd mahha pannema.

h, Neid maa sissen jäetud Artisokki jured peab ka läbbi kaema, nink pehme ilmaga tulutama.

i, Weel woip ka waffsed ummala tappu peen-
rid üllestehha, neid wannad ümberkaiwada, ninf
tasfatses ärrärehitsema.

NB. Kui se talwe ninf kulum aig kaua ninf hil-
ja saisab, sis peab üts moislilik Kärner lik sedda nim-
metu tö ni kaua wibima teggema, kui se ilm parras
mas läap, ninf peap pehmemba ilmakest ootma. Ent
kui sündlik aig om, sis peap temma ka häste tähhele
pannema, et eale mitte üts päiw, ninf mitte üts
tund kaotuses ei lä.

N. 3.

Saksa ma, pu ehk Oransi honen ninf lilli
üllespidamisse Kambrin.

a, b, d, Pea ennast kigin kui minnewal kuul.
e, Ni saggeste kui agga lämmi päiw, ehk ka
muido pehmet tunnid päiwa paistmissoga henda
näutwa, rutta sinna omma lomadele mis siin saiswa,
ni paljo kui sa jorwat, luhwti anda.

g, Neid Nägelkessed kanna wäljä ette afnade all

h, neid kuiwad pottid, figeennaminne neid
Lehwkoijid kasta moislilikult.

i, Nende ärrähäitsinu Lillide Sibbolat hoija
fige omma pottidega ni kaua kui tulleswa kuu otsani
keldrin, et nende jured mitte wäga ärra ei kuiwa.

k, Kanunklid, ninf Anemonid woip seddamaid
ni pea kui se ma ärra om sullanu mahha istutada
wäljan aija sisse

l, Se talwe kinnikattminne woip sada kigist lilli
Sibboltest, ninf töistest Lilli lomadest, kes ülle tal-
we aijan jäwa saisma, tasfakeste mahha woetus.

m, Neid

m, Neid külmast wälja tõstetu Auriklid, Priim-
lid, ning neid süggise istunud Masikkud peab jälle
maa sisse litsuma, ning neid paljad jurekessed jälle
mullaga Pinnimattma.

n, Te ka omma lilli maad walmis; kaiwa neid
kõrko aetu unnikud läbbi, et ta tassases saap.

o, Citroni ning Dransi puiele woip nüüd, kui
se tarwis am, wastset mulda anda, ning neid ümber-
istutada.

N. 4.

Triib: honen.

a, b, Te seddasamma mis sull nende esimeste
latte kuude sissen nende latte tähte al õppetü om.

d, Kui hä ilm, ning lämmi päiw om, siis an-
na neil puiedel mis lämmega om aetu, fige ennäm-
baste neile, mis häitswä, ning ka neil Ananasst
lomadel Euhwti, ent nida, et se tuul mis wäljast
sisse tulley, mitte püsti nende puie päle mis läm-
men saisnu, ei puhhu, ent tassakeste ning leigeste nen-
de päle tulley. Nidasammoti ärrä unneta neile lo-
madel pallawa paiwa paistusse wasta warjutamist
anda.

e, Nüüd woip kül julgembaste neid Meloni lomad
ümberristutada. Nende hiljatsema Meloni jaggo
seemnet woip nüüd jälle mahhatippida, ning neid
häitswad lomad kange paiwa paistusse wasta aoga
Pinnikattma.

g, Wasta selle ku otsa woip talwe- ning suw-
we-Lewkoijid, ning ka tõisi Suwwe lillikesed üh-
he leige sitta peenre sisse külwada, kun jo esimen-
ne pallaminne ärrä om pallanu.

h, Midasammoti peab nüüd ka kúlwama ni-
sugguste leiae lamwade sisse, Bloom kappstit, Wir-
singi kappstit, Selleriid, Purro, Spansid Sib-
bold, mapáitised nink ma allused kali, warra-
jatsid pá sallatid, Reddisid, pákappstat, nink muud
lomad, mis tarwis om.

i, Selle kuu sissen peap ka neid Tuberrosi sib-
bulid há penikisse mulla sisse istutama, nink sis-
sepannema.

N. 5.

Keldrin.

Siin om weel neidsammad tööd, mis minnewal
kuul olli, et enne neil Seemne juurtel antas Lühwti.
Ent aijan peap neid hekkit ehk lehmusse sainad sell
kuul leikama, nink Käriga ärrapüggama, sepárrást,
et sell aijal, enne kui nee urbat nakkawa aijama nink
üllespaisuma, ne paksembas láwa, nink et ka
selle püggamisse lábbi paljo neist wannust uisfabe
peksadest ärráhawwitas.

April ehk Jürri: ehk Mahla kuul.

N. 1.

Puu aijan nink noorte puie mann puu

Koolin.

a, Ni kui se kúlm taggasi játtap, peab kil kin-
nikattmist neist Wirssi puist, neist Aprikosidest, nink
Figist mu ornast puist, mes talwel kúlma wasta üm-
bermáhhitu ollnu, mahhawóttma.

b, Mis minnewal kuul nüüd weel nende hekki-
de ümberleikamisse man, paatmisse nink kopuleri-
misse man om teggemata jánu, sedda peab nüüd
joudma,

foudma, selle Ku essimesse jaggo sissen teggema. Nisammoti peap nüüd neid Uibo paat, ošfat ehk proppreissid leikama. Nende noorte Puije man peap seäl, kun waija, wastet tillud pannema, neid wastfest nende man kinnikäütma, nink kii neid wannad nulluisid kändusid, mesga nemma tillu kullen kinnikäüdetu olliva, mahha wottma, et nemma neid puijekessed, kui ne paksemas läwa, sisse ei leika. Nisammoti peap kii Puud omma Saibade man kinni sidduma.

d, Selle Ku algmissen woip weel julgeste Uibid nink mu Uija Puud mahha istutada.

e, Neid Puud, mes külmaš wiggatses sanu, ehk kun monni kottus ni kui ärrapallanu om, woip parrandada, neid hukka läinu kottusid wälja leikada, nink neid pohhastada.

g, Neid Winapuud woip leikada, nende ošfad üleskäüta, nink neist Ablegerit tetta.

h, Neid häitswad Wirssi nink Aprikosipuud ärra unneta öddango wasta ölg mattidega kinni katta.

i, Neid minnewa suwuitsid ofuleritud norid Puid peap nüüd häste läbbi kaema, nink ülle neid figginu filmad mahhaleikama, neid kōrwal kasunu lijad ošfad ajast ajani senni kui süggiseni ärrawōttma, nink neid norid Puijekessed neist liig ošfades, mes jurest wälja ajawa, puhtas piddama, nink neid ärraleikama.

k, Neid Babbaramarjad pohhastata neist mulutsist ärrakuionust ošfades, nink leika neid selle Ku algmissen.

I, Selle Ku algmissen woip ka weel ommad
 Uijapuud neist uisä pešsadešt, mes minnewast ajaš,
 tast perrä omma jänu, pohhastada.

N. 2.

Rappsta, ehk jure, nink Loma-aijan.

Kui läbbi sure külma ehk pikka talwe senni aja,
 ni se tō weel ei peas ollema löppetü, mes minnewal
 Kuul nende tehse man a, b, d, e, g, h, i, k, om oppe-
 tu, sis ärra wibi tedda nüüd teggema.

Selle Mahla Ku algmissen woip leige sitta
 Lawwade päle külwada

a, Meierani, Weinruti, Zitron Melissi nink
 sedda tōist jaggo Melissi, mes Turki Melissis nim-
 metas, nink kirsuggust kanget Roho, mes arstimis-
 ses prukitas. Uija peenride päle peap külwama

b, kirk jaggo warrajatsid hernid, turki Dab,
 warrajatsid Naerid, Kerblid, Pinnatid, Hap-
 ublikud, Pä-sallatid, Reddisid, Portulakid, Timian
 n. t. Tōise pole Ku sissen külwa kirk mu jaggo Her-
 nid, Morid, Beetid, Mangoltid, Ziforid, Skor-
 zonerid, Karajurid, nink Sukkrunaerid. Nisam-
 moti külwa ka nisugguste sitta lawwade päle, mes
 wasta hommiko nink launa päiwa paistusse wasta
 omma, nink mes pohja-tule eest warjun omma, wal-
 ged Rappstad, hiljatse wirsing Rappstad, Sawoi-
 Weder, nink werrewat Rappstit, ma pälitse, nink
 ma allutse Kalid. Rappsta külwamisse tarwis
 woip ka Aspargiste peenrid prukida, kui neid nenda
 warrajalt tettaš, et neid Rappsta lomad woip wälja
 wōtta, enne kui ne Aspargid wälja tulles.

d, Nink

d, Nink kes Aspargit häste tahhap kaswata-
da, se peap neid nüüd selle Ku sisen, nink kui se
woip olla, temma almiessen mahha pannema, mui-
do nemma tárwe ajašta hiljamb kasus tullewa sel-
lele, kes neid hiljamb mahha pannep.

e, Kui lámmi nink niiske ilm om, sis woip ka
selle Ku otsan warrajatsit Bloomkappstad, warrajat-
sid wirsing Kappstad nink Pásallatid istotada. Kui
nende Loma moistlikkult nida wälja woetas, et se
muld nende jurte ümber jääp, sis nemma saiswa küll
wasta kewwajast külma.

g, Sell ajal woip ka Bulsboomi, Lawendli,
Isoppi, Melissi, Münti, Salwei, nink röisi hä hais-
wa rohto, Lauka, Sibbolit nink ka Artisokkid, kui
niiske nink lámmi ilm om, istotada.

h, Kui se pohja tuul, ni kui sel ajal saggerste
sünnip, sedda maad wägga kuiwas teep, sis ärra
unneta mitte, neid täis külwerud lawwad nink peen-
rid hommigult nink õhto kõrre perrast wallama; nink
kui se tüf mitte wägga juur ei olle, tedda mattidega
finnikattma.

i, Ke minnewal Paasto: Kuul ärraunnetanu,
Masiku: lomad mahha pannema, se woip sedda nüüd
weel tetta.

k, Neid lawwad, Fun ne Sukkrunaeri sisse
külwatu olliwa, nink ka sedda maad, mes nende tal-
witse Artisokkide kõrwal om, peap nüüd ka ütte kae-
lappidaga ümber liguma, ent nenda et nende juurtele
Lahjo ei sa.

N. 3.

Oransi, honen nink lilli, atjan.

a, Nüüd om aig, eßimesse lämmi wihmakeß: sega, ehk ka mu hä lämmi päiwaga, ommad Negel: kessid, Lewkoijid, Goldlakkid, Rosmariid, Zipres: sid, nink töisid wõrad lomad, mes wägga õrna tab witse Kõlma wasta omma, wassse ilma nink tule läh: na kätte wälja kandma. Ent wallitse neile enne särät: se kottust wälja, kun egga kässpäiwane päiwa pais: tus, egga ka pohja tuul neid ei putu, nida et nem: ma mitte wägga kuiwas ei läe. Se wallaminne ei pea ütspäinist õhtul, ent ka hommikul kõlla üttesa ajal sündima. Nende wõra ma Oransi puijega, Mirtidega, Lorberi puijega nink töiste särätse lomadega, mes sugguge kõlma ei falli, ota weel ni kaua kui töi: se pole ku päle. Siski ärra unneta, sedda hone, kun neid ülespeetas, saggeste nink moistlikkult tulu: tama, nink neil luhwti andma, et nemma ärraarrine: wa, sedda wäljatse ilma wimatil ka fallida.

b, Neid Oransipuud, Mirtid, nink nende sar: natsed wõrid lomad woib selle ku wimatse pole sis: sen kigeparreminne ümberistutada. Seperrast pea sedda mulda, mes neil waija om, se tarwis walmis.

d, Nüüd woip ka kigist lilli peenrist sedda tal: witse kinnikattmist ärrawõtta, nink sedda maad nen: de lillide ümber nink kõrwal ümberliguta, siski nida et neil juurtel kahjo ei sa, nink ka sedda wanna mul: da, kun se tarwis om, nink kun se suggise ei olle sün: dinu, parramba nink kangema lillimullaga kinnita: da. Seperrast om wägga tarwis,

e, hääd

e, hääb hulka selle tarwis walmis tehtu lilli mulda kae perrast piddama, sest eddespidi paljo säräst mulda nende Nägelkeste nink töiste lillide istutamisse man tarwis lääb.

g, Neil Aurikle - lomadel anna warjotamist, nink pea neid niistes, esjárast neid norid Seemnest kassunu lomad.

h, Kosipuud woip esimesse pole Ku ajal, ni kui se aig näütap, nink ka weel hiljamb istutada. Ent neid Kosipuud, mes talwel ma siäsen omma olnu, leika nüüd enne kui ne lähhe nuppi nakkawa paifutama, nida et sa ennamb mitte kui nelli ehk wiis filmad ei jätta, mes läbbi nemma ennamb nink ka illosamad lillid sawa. Ke jurte läbbi ommad Kosid tahhap ennambas tetta, se ei pea mitte ni kaua otma, kui nemma nakkawa kaswama, nink ossad wälja ajama.

i, Weel woip ka töistest ossa lomadest Ablegerid tetta.

N. 4.

Triib-honen nink sitta lawwade man.

a, Ke läbbi kurja ilma ei woinu ommad Unanassi - lomad ümberistotada, nink neid pallawa parki lawwa siäse panna, se peab esimesse sündliko aiga tähhele pannema, nink sedda parki lawwa, nink ka sedda mulda, mes nende Unanassi - lomade tarwis walmis tettum, kae perrast piddama. Siäsi hoiija, neid lomad mitte särätse lawwa siäse panema, mes weel täwweste ei olle lämmeä minnu, nink warju tedda nattoke pallawa päiwa paistusse eest ärra.

b, Biršipuu, nink tõisid kiwipuu, mes io nakkawa kiwi omma Marjude sissen soetama, pea willun, nink luhwti sissen, nink hoija neid kârre pãitwa paistusse eest.

d, Neil häitšwal Melonidel, nink Kantelupiolomadel anna kârre pãitwa paistusse wašta nattokest warjo, et nemma warrajamb nakkawa süggenema, nink pea neid ümber: nink wãljaleikamisse lãbbi kôr-ra perrast. Neide hiljatse Melonide nink Kantalupide tarwis peap waštset lawwad walmis teegema.

e, Ärra unneta ka mitte neid minnewal Kuul kũlwerud lilli lomad häste kũsuma nink umb rohtust pohhastama, nink neile ka, kui hä ilm om, wahhel luhwti andma. Ku otja pole anna neil noortel Lewkojidel tãrwešte luhwti, nink tõsta neid afnad lawwade pãält mahha. Se saap neid ennamb nink ennamb kinnitama, et neid julgeminne woip mahha: istutada.

Maius ehk Lãhhe: Ku.

N. I.

Tõdd mes Kârneril Pu: aijan nink Pu: kolin om tetta.

Pu: aijan eštĩ fell aial muud tõdd ei osle, kui agga perrãkaeminne, et kũ ne wee: ossad, mes Puije all, nink Puije umber wãlja ajawa, ärraleikatus sawa; et kũ Puid wãlja: tule wašta omma saibade kũlge moistlikkult kinnisiddumisse lãbbi kahjo eest hoietus sawa, nink et ne Pu henda ei hõru saiba wašta, ent et nende wahhel samblit pantas, nink et nemma ilma kahjota rahhul woiva kaswada. Ent

Ent Pu:kolin ärra unneta

a, neid kasfujid proppreisid peenikeste tikfuleste man kinnitama, et nemma ärra ei murra.

b, neid wälja ajanu silmakessid monnikord läbbi kaema, nink neist martikust nink uissakestest pohhastama, ke monnikord sääl sissen auduwa.

d, neid proppitud nink okuleritud Puid figest liig ohsadest nink wälja kasfujist pohhastama.

e, Sedda Pu:koli:maad figest umbrohtust häste pohhastama, nink tedda monnikord päält läbbi seggama, et se muld pehme nink kobbew om, nink et ne Puiiekesse parreminne woiwa kaswada.

g, Neid uisa pessasid, mes sel ajal jo nakkawa noort suggu teggema, Pu:kolin, nink ka sure Pu:aijan hommikult õige warra ärrahawwitama, sest sis tükkwa nemma külma perrast weel ütten unnikun kollo, kui se weel ei peas ollema tettu külmal kawa waja ajal. Sest kui ne nore lähhe wäljatullewa, woiwa nemma märkamatta kahjo tetta, nink kinnende Puije:kaswamist ärranarrida.

h, Neid Aoprikosid, Wirksid, nink muud elalistsid Puud, mes Spaljeri man häitswa, peap külma õhtode sissen, kui waest õ külma tullep pelgama, mattidega häste kinnikattma.

i, Essimesse pole Ku ajal woip weel Uibid patida, mes weel õige kauniste forda lääp, ent mitte hiljamb.

k, Neid peenrit ehk lawwad, kun Ubbina: ehk Pumberi: seemne omma külwetu, kasta kuiwal ajal.

l, Ärra wibi ka mitte neid mahhajänu samblid wihmatsel ajal ärrahõruma, nink kun Pu man mon-

ni kottuð ni kvi þallanu náutap, ehk söðja többi om, fáál peap kík se wiggane túkk wálja sama leikatus ni kava, kvi jálle wastne koor, ehk ellaw pu náttu tullep.

m, Neid Winapu rankid árra unneta mitte lábbi kátsuma, níkk kík líjat ösfad mahha murdma, ösfiárranes neid wannad árrakuionud.

N. 2.

Kappsta: níkk jure: aijan.

a, Bihmatsel ajal olle kerme kítzmisse man.

b, Kuival ajal kásta neid lawwat níkk peenrid faggeste.

d, Háwita neid mardikud níkk weikeseb kórb, lassed háste se lábbi árra, et sa neid Kappsta níkk Naeristelawwad ehk peenrid kaddaja ösfadega árra warjut, níkk neid háste kástad, sest warjo níkk liggedust nemma ei falli. Nóggi, tuhk, níkk tubba: ku tolm ei olle mitte nida há, níkk masap ka paljo Kahaha.

e, Ösimesse pole ku ajal woip weel Lawend: lid, Melissid, weikist Salwei, níkk töisid nisuggut: sid saismad lomad jurest jaggada, níkk mahha isto: totada.

g, Neil úllestulnu hernebel písta kórbisid ehk aggo wahhel

h, Pá: Sallatid, níkk Herned, Pinnatid níkk Kaddid woip egga úlle náddála ehk kátte nád: dála senni kvi Janipáiwani kúlwada, et nisuggut: síst asjust kunnagi puduð ei olle.

i, Sell ajal peap núüd Blomkappsta, Wir: sing: níkk Pækappsta, sure Selleri, Purro, spanfi Sib:

Sibbola ninĕ Päsallati, lomad, lämmi wiimaga kui se woip olla, mahha istotama, ninĕ sedda woip selle Ku otsani tetta.

l, Kui ne asja, meš minnewal Kuul selle tähe b man omma oppetu, külma aja perrast fenni ajani ei olle weel wäljakülwetu, siš woip sedda weel selle Ku algmišsen tetta. Misammoti peap niüd neid Kõrwitsid mahhatippima, ent neid norid lomad peap häste õ külma wasta hoidma.

l, Selle wiimse pole Ku sišsen woip ka Ugguritsid ninĕ Turgi Dad istotada, ninĕ neid meš ülles omma tousnu, kui külma õ om, mattide ehĕ dladega ehĕ kuse ehĕ kaddaja ossadega finni katta. Ümber Ugguritsipeenrid woip talwe Kõikafemmnid ümber ninĕ ümber weert möda tippida. Ent Suwirõlat tippi selle Ku algmišsen omme ešsi pennarte pääle.

m, Kuival ajal kasta neid masiku peenrid, kui sa neist häid marju tahhat, hommiko ninĕ õhto häste rohkeste.

n, Selle Ku algmišsen woip ka weel norid Masikulomad istotada.

N. 3.

Dransi: honen ehĕ hoidmisse: honen.

Selle Ku sišsen ennege weel peap nende Dransi, Mirti, Lorberi ninĕ tõiste ellalise Puije ninĕ Lomade eest hoolt kandma, et neid päiwa paistusen häste tulutas, ninĕ kõrd kõrralt kastetas: kui se lämmi ilta jo nakkap saisma, siš woip neid selle Ku wiimsen otsan jo koggonište honest wälja tõsta. Ninĕ kui tarwis peas ollema, neid tõiste kastide

ehk pottide siise ümberistutada, nida kui ne Dransi
nink Lorberi pu egga kolmanda ehk neljanda ajasta
algmissen sedda tahhawa, sesamma Ku lige enna-
minne sünnip selle ümberistutamisse tarwis. Ent
nende Puije man, mes mitte ei sa ümberistotetu, sis-
ki tarwis laab, sedda mulda nende jurte ümber häste
üllesarklema nink pehmes teggema.

N. 4.

Lilli: ajan.

a, Müüd woip neid lilli:peenrid ehk robattid
talwe nink suwvi Lewkoijidega, Nagelkestega, nink
tõiste suwvi lillikestega ligest suggust täüs istotada.
Ent nende Bassaminidega ärra rutta wägga, sest et
nemma lige wähhema külma peljawa, nink ota nen-
dega senni kui selle Ku otsani.

b, Selle Ku algmissen külwa neid Goldlakkid,
ent Negelkestid külwa kässet selle Ku siisen.

d, Selle tõise pole Ku ajal sawa ne nore Lew-
koiji: loma, mes sa ülle talwe tahhad piddada, sitta
Lawa siise istotetus.

e, Müüd woip ka neid jured neist Biola ma-
trionalidest, Hepatika nobilist, neist Auriklidest, nink
Priimlidest tasfakeste jaggada nink lahti wõtta, nink
neid nida ennambas tetta, agga nemma peawa olle-
ma jo tawweste ärrahäitsenu.

g, Sel Kuul woip ka Ablegerid tetta Mirtidest,
Rosmariidest, dubblitu et wüllitu Goldlakkist, Kam-
panula piramidalist, nink tõistest wõrist lillidest.
Nisammoti sawa ka selle Ku algmissen neist Kanun-
lidest, nink Anemonidest Ablegerid tettus, et neid
ennamb woip sada.

h, Neil

h, Neil istotu Eilli lomadel peap selle Ku sis-
sen kuiwal ajal häste märja andma, nink nende pär-
ra kaema, kui neil sedda tarwis läap.

i, Reid lomad, mes ülle talwe Alijan saiswa,
kui neid Malwid, Stokrosid, d Wtolid, Hedisarum,
Latirus, nink tõisid nisuggutsid woip selle Ku wim-
sen otsan külwada. Kui nisuggutse loma warra kül-
wetas, sis omma nemma pahha ülle talwe pidada,
sest et nende nuppid süggise wägga wäljakaswawa.

k, Reid Nægelsesid, nink tõisid lillid, mes pil-
kalt kõrguti ülleskaswawa, peap tikukeste külge kõi-
ma, nink eggapäiw nende pärra kaema, et nemma
illosaste kaswawa.

N. 5.

Lämme lawwade man.

Siin peap Kärner Eigeennäminne se pääl tähe-
hele pannema, et se warjo nink luhwti andminne di-
gel ajal sünnip, Eige ennäminne selle nore Melonisug-
gu man, mes weel kiwwede pääle pantu om, ni kui
ka norte Ananasside nink Kanteluppide man: sest se
Kärre päiwapaistus woip neid pea ärrapallada, et
nende suggu woi ärrandrtsip, woi ka weikeses saap,
nink halwaste mekkip.

b, Monnikord om ka moistlik kastminne nink
wallaminne tarwis, esfiärralt nende lomade man,
mes Triib kastin saiswa.

d, Katsu eggapäiw neid Meloni nink Kantelu-
pilawwad, nink egga kattesamal päiwal leika neide
liig osfad, mes nemma wälja ajanu, mahha. Te ka
monne lawwa nende hiljatse Kanteluppide nink Me-
lonide tarwis walmis.

e, Neil

e, Neid Kosi puhmad, mes ülle talwe lämment om ajetu, nink ärrahäitsinu, panne nüüd jälle ma sisse, et nerima jälle joudo sawa, nink enne tullewa ajastaja norid ossad ajama nakkawa.

g, Kui se, mes külwetu ehk istotu ont, senni ajani ei peas ollema kassunu, ehk üllestulnu, sis woip sedda weel sel Kuul wastsest külwada ehk istotada.

NB. Kui sel ajal monnikörd se ma wägga kuim om, ehk se pohja tuul tedda läbbi puhkap, nink kuimas teep, sis peap Kärner ni paljo kui ta agga jaksap, omma lomade ülespiddamise eest hoolt kandma, nink neid eggal õhtul, kun wähhä waija om, lastma, nink häste wallama, muido läap kif temma külwaminne nink istotaminne hukka.

Junius ehk Jaani Ku.

N. I.

Uibo-aijan nink Pu-kolin.

a, Katsu kif Wirssi nink Apprikosipuud häste läbbi, nink ka kif neid Puud, mes Spalieri man saiswa, nink siddu kif neid norid ossakesid, mes wälja omma kassunu, nende man linni, et ne tühja Spalieri Pottusse täüs sawa. Ent kif neid ossakesid, mes lialt ehk ette pole wälja omma kassunu, neid leika aigsaaste mahha.

b, Kuival ajal walla egga näddalan ütškörd neid wastsest istotud Uibo nink muud Puud, nink monnikörd woip ka nende ossakesed õhtul lastada nink niistes tetta.

d, Kae ka egga näddal nende proppitu nink okuleritu Puijeperra, nink wotta kif neid ossad ärra, mes

mes' alt tüwwest selle sisse pantu proppreis'si ehk si-
ma all wälja omma kašunu. Kitju ka neide ümber
sedda maad häste puhtas. Päästa ka neid kinni käu-
tetud Puud lahti, ni häste neid proppitud kui neid
kopoleritud, ent neid ošakes'id, mes neist kopuleri-
tust omma wälja ajanu, käu'da wars'si tikkukeste man
kinni, et se tuul neid mahha ei murra.

e, Neid Winapuud peap ka egga näddal läbbi
katsuma, k'ik rankid mes' häälmet näütawa, nink k'ik
kanget rankit, mes' tulleswal ajaštal wo'owa marju
kanda, häste Spaljeri man kinni sidduma, et tuul
neid ärra ei murra. Ent k'ik haiget nink kolbato oš-
sad, mes' muido selle pu rammo ärrawöttwa, nink
neid mes' k'orwalt wälja kašwawa, neid murra mo'ist-
likkult nink kerge k'äega mahha.

N. 2.

Kappsta nink Juure aijan.

a, Selle Ku algmissen istuta talwe Kappstad,
hiljast wirsing Kappstad, Mangoltid nink Kalid,
nink kui se muido wo'ip olla, sis' te sedda enne läm-
mit wihma ehk õige wihma ajal, sis' läwa nemma
rõõmsaste kašwama. Ent ärra wibi ka, wihma pä-
le oten, mes' sel ajal arwalt henda näütap, wägga
k'aua nink panue se õige istotamis'se aja tähhele.
Kuhjata ka nende Kartowli nink warrajatse juurte
ümber mulda, mes' minnewal Kuul istotu omma.

b, Ärra unneta mitte neid wälja kašunu Seem-
ne jurid tiklude man kinnisidduma, et tuul neid ärra
ei rikku.

d, Pista nende turki Ubbade wahhel mes' jo
tahhawa ranki minna, k'orbijid.

e, Neid

e, Neid saksama (ehk Teltavi) Naerid, nink ka talwe Naerid woip ka selle Ku löppetussen kälwada.

g, Neid warra istotu Blomkappstad nink Wirsingkappstad peap häste umbrohtust pohhastama nink ärrakitsma, nink ka nende jurte ümber mulda kuhjatama.

h, Weel woit sa ka selle Ku otsani kiksuggut-sid Hernid, Turki Dad, nink warraatsid Ma sad mahha isiatada, sis saap sulle Mihkli päiwani weel Ketru.

i, Esimesse selle pole Ku ajal woip ka kälwada neid Blomkappstad, mes süggise Keldrin peawa istotus nink saäl talwe päle kaswatus sama.

k, Selle Ku löppetusse pool nakkawa ne libli-ku nink mu Uissa omma noort suggu nende Kappstälähkede all pannema. Seperrast peap eggauts, kes omma Kappstad häste tahhap ärrahoida, omma Kappsta peenrid saggeste läbbi katsuma, neid allut-sid lähhed, kun nende Uissade noor suggu nähha om, ärramurdma, nink ajast wäljakandma.

l, Selle Ku löppetussen woip ka neid talwe Endiwijid nink Pä Sallatid ehk Lattukid kälwada, nink nida ni kaua kui tullewa kääst Ku sisse tetta, et neist süggise häid Päid woip sada, mes Keldrin ehk Dransi-hoidmisse-honen woip hoida, sis saap sulle Sallatid kääst talwe ajal.

m, Kui sa tahhat häste sured Ugguritsid kas-watada, sis ärra unneta neid häste monnikord kastma.

n, Ärra unneta ka, neid masku peenrid poh-hastama, nink häste selgeste wälja kitsuma; ni kui sel ajal eggal paigal se kitsminne wägga tarwis lääp,
et

et se umbrohhi mitte woimust ei sa, nin' et meije rasse tō se lābbi ettepole weel ras'kemas ei lāā, sest ettepole tōisest tōōst ei olle pudust.

N. 3.

Hoidmis'se ehk Drans'i-honen.

a, Sel ajal saäl ei olle paljo teggemist. Sedda parreminne woip nüüd k'ik sedda siin walmis tetta, mes ettepole selle hone man waija om, ahjud ärra parrandada nin' sawwiga ärramärıda, nin' mes muidu tarwis tulles, ärraparrandada. Reid mitmesuggut sid seemned wotta pohha honest wälja, et ne Uisfad senna sis'se ei tükki, ja omma toidust saäl ei ot'si. Kuul ajal walla neid Dransipuud, mes nüüd sel ajal wäljan saiswa. Nisammoti woip ka nüüd nakkada neid norid Dransipuud proppima ehk okulerima, nin' filmad sis'se pannema.

b, Lilli-aijan ei olle ka nüüd paljo tōōd, kut agga wallamist, kitsmist nin' kinnisiddumist, mes tuul waest tiklust om lahti tennu, kige ennaminne neid Nāgell'es'sed, mes sel Kuul jo suret nupp'id löwa, nin' tuul pea woip mahhamurda, nin' hukka tetta.

d, Reid sured Rosid, nin' tōis'id pikkad lomad, mes lilli-aijan saiswa, siddu omma tiklude man hās'te kinni.

e, Selle Ku löppetus'sen om ka se aig, neid lehmus'id pūggada, sest se pūggaminne ei te ütspäin'is neid lehmus'se-hel'kit nin' sainad paksumas, ent häwitap ka sure hulka neid Uis'sa-pessas'id ärra, mes nende norte lähtede päle nakkanu sigginema.

g, Nüüd peap ka Buisbomist leikatud lillid re. ni kui ka neid Buisbomid, mes lilli:peenarte ümber om istotu, ärrapüggama, et fik illosaste nink kõrra perrast näütap.

N. 4.

Triib:honen nink lämme lawwade man.

Stin om sesamma tõ, mes minnewal Kuul olli, nink nende tähhede man a, b, d, nimmetu om. Sis:ki woip neist Wirssipuiust, mes lämmen om aetu, lämnen päiwapaistusfen neid aknad koggoniste mah:ha tõsta, et nemma wäljatsen ilman woima ennast finnitada nink joudo wõtta. Sellega löppep nüüd se hoidminne nink murre, mes nende luhwoti andmis:sega, nink warjutamis:sega senni Kärneril paljo tõõd om tennu.

Julius ehk Haina:Ku.

N. 1.

Uibo:aijan nink Pu:kolin.

a, Sesamma tõ, mes minnewal Kuul a, man neist Wirssi: nink Spaljeripuiust om nimmetu, tullep ka sel Kuul häste tähhele pannema. Sesamma nende osfide Finnisidduminne nink wäändminne, mes sen Suwwen wastsest omma kasunu, teep neil sedda hääd, et ne Spaljeripu õlwa nink tihti ehk paksus kaswawa.

b, Uts õige hoolkandia Kärner peap ka selle Ku sissen egga näddal ütškõrd omma Pu:koli läbbi kaema, nink se mes mitte kõrra perrast saisap, dien:dama,

Dama, ning säädma. Rigeennämenne peap temma neid norid Puud häste omma tikluleste man kinnisiduma, ning ka tähhele pannema, et nemma, kui ne nüüd nakkawa paksumas painuma, wägga kōwwa siddumisse läbbi kahjo ei saa.

D, Se kige üllemb tō selle Ku ajal om se ofuleriminne, ehk silma panneminne. Kui üts warrajanne ning lämme Kewwaja om ollnu, ehk kui lämme Suwwi om, sis woip sedda tōdd jo esimesse pole Ku sissen tehha. Ent willotse ning wihamatse Suwwe ajal, sis om parrāmb, sedda tōdd tōise pole Ku päle ettewottma, seperrast et ne silma osakesse lämme Suwwen warrajanb kui willo ajal tawweste walmistawa, ning et Kärneril kige ennamb se eest tellep murretsema, et ne osakesse ning silmakesse, mes ta ofulerimisest tahhap pruukida, omma tawwe rammo sanu. Ent kui nüüd tijo perrast om, et neil Kirssipuijale warrajanb, kui neil Plumipuijale, ning et uibidelle warrajanb kui neil Bumberipuijale nende tawwelinne ajamine nakkap ärralōppema, mes ommeti selle ofulerimisest man neile weel peap ollema, sis peap ka Kärner omma ofulerimisest man nende Kirssipuijega nakkama, sis neid Plumipuid ette wōttma, perrast neid Uibid, ning wimati neid Bumberipuud. Kolm ehk nelli nāddalad perrast sedda tōdd peap ta neid ofuleritud silmad läbbi kaema, kas nemma kinni nakkanu, ning nende mant, mes paksus lānnu, neid niitsid ümber ärrawōttma, et ne selle nore Kōre sisse ei leika. Weel woip ka selle Ku lōppetusen lik neid wee, osfad, ning mes jurest omma wälja ajanu, mahha leikada, et ne silma parreminne woowa kinnikaswada.

e, Nende Winapuije man sesamma hofekand-
minne waija om, mes minnewal Kuul om oppetu,
nink kui nemma ärra omma häitsinu, nink nende
Marja tillokesse Herne surutses minnu, sis leika eg-
gal kandwal osfal kolm ehl nelli filmad päle nende
Marju ärra.

N. 2.

Rappsta: nink juure: aijan.

a, Nende Lawwade päle, kun ne warrajatse
Hernekesse olliwa, woip nüüd selle Ku algmisen
Saksa: ma Naerid külwada, ehl ka Maieranid ehl
Timian, Purro, talwe Endiwijid, nink Pä: Salla:
tid istotada.

b, Korja nüüd kermeste neid Seemnid, mes
jo üts töise perra nakkawa walmis sama, esfiärralt
Rappsta: seemnid, mes pea wälja puddenewa, nink
kun Linnu ka wägga päle káiwa.

d, Kae saggeste omma Rappstide perrä, kas
lehhede al ne Uisa ehl nende noor Suggu henda ei
näüta, nink härwita neid sis aiglaste ärra, enne
kui ne woimust nakkawa wöttma. Ärra unneta ka,
neid talwe Lewkoid, ni kui ka kif Rappsta: lomad
mullaga jurte ümber kuhjatama.

e, Sell Kuul ei woi ennamb Aspargisid leika:
da, sest se tees neil jurtel wägga paljo kahjo.

N. 3.

Lilli: aijan.

a, Te sell Kuul neist Nägellestest Ablegerid.

b, Neid Hiatsinti, Tulpihibolid, ni kui ka nen-
de Ranunklide nink Anemonide jured peat sa maast
wäl:

wäljawottma, ni kaua kui nende lähhed kõllatses minu, nink hoija neid warjun ehk luhwitisen Tarren, kun kilm neid ärra ei wotta.

c, Kui kuiw ilm om, sis kasta neid Dransipuud egga ülle päiwa.

d, Neid Potti Nāgelkesed, mes jo häitsma läwa, hoija wihma eest, nink kerre päiwapaistusse ajal anna neile kella kummest senni kui kella kolme ni pärran sõdmaja warjotamist, muido nemma wāga usfinaste ärrahäitswa, nink sa ei saa neist ühtegi Seemnid.

e, Neid talwe Lewkoijid, mes henda selle Ku otsan tublitud sawa, näitwa, istota seddamaid nisuggutse ma sisse, mes nende tarwis walmis om teshu, nink mes liwaga nattole ärraseggatu om.

g, Neid Seemnist kas sunni Nāgelkesed, Aurikli nink Priimli, lomad istota selle Ku lõppetussen tõise ma sisse.

N. 4.

Sitta lawwade nink lämme ajamisese man.

Sell Kuul peap muido se päle tähhele panema, et ne hiljatse Meloni nink Kantaluppi sure Wihma eest sawa ärrahoijetus nink häste Lukidoga ni kaua kui se rasse saddo kestab, kinnikattetus. Neil Ananassi lomadel peap lämme ajal täwweste Luhwiti andma, et nemma wasta Talwe kõiwas sawa wastapiddama.

August, ehk Poimo: Ku.

N. 1.

Uibo: aijan ehk Pu: Kolin.

a, Te sell Kuul nisammoti, kui minnewal Kuul a, b, d, man om oppetu, nink panne sedda weel rutustuste tãhhele, mes siin ehk saál weel peas árraunnetu ollema.

b, Reid mahha pantud Winapu: ošfad, mes maast wãlja omma kasunu, woip seitse ehk kattesa silmade man mahha leikada. Reid Ošfad, mes neist paisnu Winamarjadest mahha omma wajonu, kõida aigfaste ülles, et ne árra ei murra.

N. 2.

Kappsta: nink Jure: aijan.

a, Nalka nüüd sell Kuul neid Seemnid, mes walmis nalkanu sama, kollo korjama.

b, Kõlwa nüüd ka neid Pinnatid, süggisse, talwe, nink warrajatse kewwaja wasta; ni kui ka Blomkappstad nink Pã: Sallatid, mes Talwe ajamisest tarwis om, nisammoti ka reddisid lawwade päle.

d, Sellku neist Hollandi Sibbolist, mes sa mahha olled tippinu, nende päälmist Lauka mahha, et ne Sibbola: jure kõwwemas láwa, nink warrajamb walmis sawa.

e, Sell Kuul istota ka Masikud, Isoppid, Lawendlid, Bukšbomid, nink lahuta nink istota kú neid Lomad, mes úlle Talwe saisma jáwa,

h, Ni kawa kui weel aig om, woip nüüd ka
neid

neid Mussa-unnikud läbbi kairwada, mes wähhemb
kui kats kōrd ajastal ei moi sündida.

N. 3.

Lilli-aijan.

a, Sell Kuul woip weel öige häste neid Nä-
gelsesse-Ablegerid tetta, et neid ennamb saap.

b, Panne neid norid Talwe-Lewkoijid, mes
wüllitu näütwa ollewad, Pottide sisse, nisammoti
ka neid Goldlakkid, nink neid juurdunu Nägelsesse-
Ablegerid ehk kassujad Lomad panne omma Talwe-
Kastide ehk Pottide sisse, et nemma Talwe läbbi
häste wašta peawa.

N. 4.

Triib-honen.

a, Ne Ananasi-loma, mes tulleswal ajastal
peawa kandma, peawa selle Ku algmissen wastse
ma sisse sama istotus.

b, Ne Mussa-unniku, mes nende Ananasi-lo-
made nink Dransipuije tarwis kōkko aetu omma, pea-
wa sama laiali aetus nink läbbi kairwetus.

d, Bärtlipäiwa ajal kanna neid Dransipuud,
nink kē neid Saksama Lomad omma talwe Hoid-
misses-hone sisse.

September, ehk Mihkli-Ku.

N. 1.

Uibo-aijan nink Pu-kolin.

a, Siin ei olle esjärätinne Tō sell Kuul. Sis-
ti woip monnikord Pu-kolin nink Spaljeride man

perrakaeda, ninf neid Osakesid, mes wallal tulnu, jalle kinni sidduda. Nisammoti woip ka selle wahhe ajal wastse ma walmis tetta, pohhastada, ninf diendada, kun wastse Pu-koli, ehk mu sarast tahhat soetada.

a, Winapuijede man weel sesamma Holekandminne om, kui minnewal Kuul. Siski wotta neist Marjust, mes wägga warjun saiswa, monned Lähhed eest ärra, et se Väiw parramb nende päle woip paista, ent siski nida, et nemma mitte koggone lehtedest ilma ei jä.

N. 2.

Kappsta: ninf Jure: aijan.

a, Se kigeüllemb Lõ om nüüd se Seemne: korjaminne. Koggu neid muido nida, et ne walmi omma, ninf wihmatsel ajal pohhastada neid kigest lehtedest, ninf tühjast asjust.

b, Selle Ku löppetussen leiä neid Aspargiste tüwwisid ütte wasä piutses ma päält mahha, ninf kitsu nende Peenrid Hainost häste puhtas.

d, Neid Artisokki-lomad woip nüüd Maast wäljatõsta, ninf Hoidmisses-honen ehk Keldrin, kun Lühwt sisse kääp, hoida ninf sisse panna.

e, Lõsta sell Kuul ka neid Zikoriured wälja, ninf panne neid nõrgembid Talwe. Sallatid Kastide sisse mahha, ent neid kõwwambid woip Kõhwe tarwis pruukida. Panna ka neid Endiwijured enne kui Kilm naklap näütma, paigal, sest sis nemma kaue minne saiswa.

g, Neid Ma: hire: jured peap sell Kuul wälja: lai:

Laiwama, neid surembid feetmissse tarwis wäljafor-
jama, nink neid pissembid fige omma penikeste jur-
tega nöri pärra wastiest mahhapanema.

h, Talweprukimissse istota penikest Lauka, nink
Petersillid Kastide sisse, nink hoija neid talwe-ül-
lespiddamisse honen.

i, Selle töise pole Ku ajal woip ka Charlottid
istotada.

N. 3.

Lilli-aijan.

a, Nüüd woip ka neid walged nink muud Lilli-
jid, Hiatsintid, Tulpid, nink kiksuggutsid Sibbola-
Lillid istotada, nisammoti woip ka kük Lillipuhmad,
mes ülle Talwe wäljan saiswa, jaggada nink ümber-
istotada.

b, Talwitse häitsemisse tarwis panne monned
Lilli-Sibbolad, ni kui omma Winalillid (ehk Liljen-
Konwaljid) Muriklid, Priimlid nink nisuggutsid
Potti-lillid omma Annomette sisse, ni kui ka neid
Sirenipuud omma Törrikude sisse.

d, Neid Rosipuud, mes ennamb kui kats aja-
tab Talwel omma häitsnu, panne wastse hää ma sisse,
ent nida, et nende Jure sest wannast Mullaft ei sa
paljas tettus.

e, Nisammoti peap ka se Lilli-pennarte ma är-
raparrandetus sama, et sa wastse hääd raswast Mul-
da nende pääle pannot.

g, Nüüd ei pea ka ennamb wibima, neid willi-
tud Talwe Lewkoid, Goldlakkid, nink Nägelles-
sid Pottide sisse pannema, enne kui kange Kilm sed-
da Tööd ennamb ei lasse tetta.

h, Sell ajal peap ka sedda talwist ülleäpidda-
riisise hone, ehk Dransi hone walmis ninne puhtas
piddama, et enne kanger Kõlma kile ne õrna Loma
ninn Puu, mees Kõlma ei kannata, saäl omma hä
ninn sündlikko Aise päle woiva õigel ajal pantus sada.

N. 4.

Triib-honen.

a, Täüta nüüd omma talwe Ananassi Kastid
Sittaga ninn Parkseppa Parkiga, et tullesal Wina-
Kuul ne Ananassi Loma saäl hä Jmaga woiva mah-
hapantus ninn hoietus sada.

b, Kellel weel hiljatse Kanteluppi ninn Mes-
loni Lawwade sissen omma, se peap neid häste kin-
nikattma Kõlma eest, ninn peap neile Kastidele en-
namb Lämmidust wastse Hobbose sitta ümberpanne-
misse läbbi andma, sest et nende wanna Lämmidus
jo nakkap ärralõppma.

d, Neid minnewal Kuul külwetud Blomkapp-
ta ninn Pä-Sallati-Lomad panne nüüd Kastide
sisse mahha, ninn hoija neid omma talwe ülleäpid-
damisse-honen ütte hä luhwitse patga pääl ni kawa
kui Paasto-Kuul.

Oktober, ehk Wina-Ku.

N. 1.

Uibo-aijan ehk Pu-kolin.

a, Käst selle Kuust sadik ni kawa kui temma
otsani woip nüüd kile saggutsid Puud istotada ehk üm-
beristotada. Eiski kile istotamine (minno melest)
kew-

Kewwajal parramb om, sest ütš wägga Kilm Talwe
woip neil süggise istotu Puijele paljo kahjo tetta.
Ent Janimaria, Tifkerberimarja nink Wabbaramar-
ja puhmad istota allati süggisel, seperrast et ne mon-
nikord io nakkawa wälja ajama enne kui Kewwajal
Külmanu ma sisse woip tulla.

b, Seperrast istota neid kõrwale kassunu Jani-
nink Tifkerberi marja ossad selle Ku sissen mahha.

c, Nisammoti woip ka neid wannad Kosipu-
puhmad wälja tõsta, nink jaggada. Leika sis nen-
de jaggatu Puhmade Jure tükkid kolm Tolti piutses,
nink panne neid kõrda möda walmistetü kerge Ma
sisse, sis woit sa neid õige häste ennambas tetta.
Sedda jaggamist woip ka Kewwajal Paasto nink
Jürri-Kuul ettemõtta, ni pea kui se ma enne sulla
om; ent siski woip sedda julgemalt süggise tetta.

d, Neid forjatu Uibi Bumberi Kirssi nink
Plumi terrad ehk Seemnid woip ka selle aja ümber
mahhatippida nink Külwada.

e, Kui äkkilinne nink kange Kilm peas tulles-
ma, sis wana neid Winapuud maad liigi mahha,
nink katta neid esimest rist kammile paksuti Mullaga;
ent kui kangemb Kilm tullep, sis panne nende päle
ütte pole Jalla paksoti wanna sitta.

N. 2.

Kappsta nink Jure: aijan.

a, Seile Ku algmissen, enne kui ne Kilmad
henda näütwa, wallitie endal figest Jurtest neid k-
geparrambid, mes sa Seemne jures tohhat wõtta,
nink kanna neid Keldre sisse nisuggutse paiga päale

Fun neil Euhwti saap. Misammoti neid töised Jured ninf Kappstad peap Aijast maast wälja korjama, ninf panne se, mes sulle ülle Talwe waija om, kōrra pärrast Keldre siise.

b, Sell Kuul ninf tullewal Kuul peap ka, ni kava, kui se Ma weel ei olle külmenu, Petersillid, Porknid ninf Morid külwama. Se om seperrast hä, et ne Süggise külwetu Jure kolm ehk nelli Naddälid warrajamb walmis ninf södawas sawa, kui ne Kewwajalt külwetu, ninf nemma omma ka kōrwamba, wastopiddama nende kerwajatse pohja tuulte wastas; sest se ma, mes Süggise om walmistetu ninf ärrakülwetu, hoijap omma niiskedust nende üllestoušnu Seemniide tarwis parreminne kolko, kui ne Kewwajalt tettu peenre.

d, Misammoti külwa ka omma Ašpargiste Seemnid nöri perra, nida et eggeüts kōrd töisest ütte jalla täis wahhet saap, ninf katta neid peenrid Lähmasittaga Finni.

e, Wahhe ajal woip ka sedda Kappsta ninf Jure-maad ümberkaiwada, ninf fun tarwis om, ärrasittutada. Misuggune läbbileikaminne enne Talwe om wägga hä ninf tullus, kigeennäminne fun kōrwawa ninf lahhi ma om.

g, Sell ajal, ni kava kui weel suur külmi ei olle, lasse ka sedda lauade Mulda ütte Raud-Draat-Segglä läbbi, et ta penikeses saas, ninf hoija tedda häste, et sa tedda woit pruukida, kui sull tedda tarwis om, siš se tullep sulle Kewwaja pole hääs.

h, Kui ne Pu Eshhedest paljad omma, ninf kui nende Koor wihmast wägga ligges sanu, siš woip neid ker-

tergeste nüüd neist samblist pohhastada, mes läbbi ka paljo neid Uissa pesasid ärrahawitas.

i, Niugguste kottuste päle, kun Jannesid nink Hired neil Puijedel woima kahjo tetta, woip ka enne kui Talwe pääle tullep, neid Puud Kuse ossadega kätte küünrapuie kõrguti maast ümbersidduda.

N. 3.

Lilli:aijan.

a, Lilli:aijan ei olle nüüd muud Tõdd, kui neid Lilli: Sibbolid, nink õrnad Lilli: lomad, mes omma Lähhed ärra omma heitnu, enne kui se suur Külmenende pääle tükkip, ütte pole jalla kõrguti kinnikattma. Ent Seemne: Nägelleksed peap mitte ütspäinist Külma eest, ent ka Hirede eest Kuse ehk Kaddaja: ossadega kinnipannema.

b, Selle talwitse ülespiddamisse: honen Kärnerile nüüd wastane Tõ tullep. Sest ka peap häste pärrakaema, et temma Lomad, mes ta saäl peap, ärrahallitamissest ei sa ärranarritus. Nink se eest woip ta kigeparreminne neid hoida, kui ta aigsaste fedda honet pohhastap, nink aijoti ka tulutap.

N. 4.

Triib: honen.

a, Siin sawa selle Ku esimeste päiwade sissene Ananassi: loma nende walmistetu Parki lawwade sisse kannerus. Wallitse selle Tõ tarwis ütte häselge nink lämme Päiwa, nink katsu enne kii neid Lomad läbbi, kas nemma ka neist walgist Ananassitaijedest puhta omma. Nink nisuggusid Lomad, kun sa särät:

särätšid Tšieb leiad, ärra panne mitte tšiste feltš, et ne tšise ka neist wiggatses ei sa.

b, Neid Sireni-puhmad, mes sa suurte Pu-pottide (ehk Tširikude) sisse ollet pannu, nink ka neid Winalilli (ehk Lillien Konwallien) pottid woip nüüd jo, enne kui neid naklatas ajama, Triib-hone sisse landa.

d, Neid Seemnist kasjunud Nägellestelomad, mes so warred naklanu wälja ajama, istota tassakes-te Pottide sisse, enne kui ne weel häälmissse nuppid wälja ajawa, nink tšista neid Triib-hone Alnade ette et nemma enne kui se Talwe tullep, jo Lillid nakla-wa andma.

November, ehk Marti-Ku.

N. I.

Uibo-aijan.

a, Siin löppep nüüd jo sell ajal Eik Uija-tš ärra, nink nüüd muido sedda peap tähhele pannema, et Eik ne Pu, nink esstärast ne peenikesse Pu selle tul-lewa Kälma, nink mu aija wainlaste eest ärrahoietus sawa. Neid kõrgest kasjunud Puud, kui ne jo wannas nink kõrges minnu, ei woi küll ni kergeste Kälma wasta hoida; ent neid Spaljeripuud woip õlgmattidega, kui ne häste omma tettu nink umberpan-tu, ni häste ärrahoida, et ligesurema Kälma wasta ka ne häälmissse nuppi ülespeetus woiva sada. Ärra unneta ka mitte, nende Puije jallade ehk nende jure kottal Kaddaja ehk Kuse-ossad ni paljo kui sa jow-wat pääle kuhjatada. Ne Kuse-ossa hoidwa neid
Puud

Puud Jänneſte nink Ma · hirede eest. Nink kun Jänneſe pea woiva Uija ſiſſe kargada, ſaäl peap neid Puud ni kõrge kui woimalik Kuſeoſſadega ümber pannema. Jänneſe ei närri ka mitte niſugguſid Puud, meſ Heringi · ſool · laggaga ärramäritu omma. Kun hä kõrge aid ümber Uija om, ſaäl ei olle ni paljo hoidmiſt Jänneſte eest waja. Siſki peap Kärner ſedda ka ſiin tähhele pannema, et kui Luiſaga ſure Lumme · ange Uija ümber kolkko aetu omma, kun Jänneſe woiva pääle karrata, et temma neid Lumme · angid laſſep ärraweddada. Niſammoti peap ütſ walwliſ Kärner Talwe aijal monnikord omma Pu · aija ja Pu · koli läbbi kätma, ja kui ta Jänneſte ehk mu Uija wainlaſte Jälgid näap, warſi nende waſta Nouwo piddama, ſeſt ütſ ärranäljanu Jänneſ woip ütte ainuma O ſiſſen kull ſadda Puud ärranärrida nink hukka tetta.

b, Kui ſe ma weel kinni ei olle kilmenu, ſiſ woip ka ſelle Ku ſiſſen weel Uibid, nink töiſid Puud, ni kui ka Jani · marjad, Tilkberid nink wabbarid iſtotada.

d, Ka woip Uibo, nink töiſte Pu · Seemnid kiltwada.

e, Winapu ſarwa pole Jalla kõr guti ſittaga ſelle mulla päle, meſ nende pääl olli pantu, kinnikattetuſ.

N. 2.

Kappſta nink Jure · aijan.

Siin woip weel ni kaua kui ſe Ma weel wallal om, ſeddaſamma Tööd tetta, meſ jo miinewal Kuul om oppetu.

N. 3.

Lilli: aijan.

Siin peap nüüd kii Lillid nink Nägellekse, puhmad kocko korjama, nink kuiwa patka pääl hoidma. Talwe ülespiddamisse, honen tullep nüüd ennamb, Tõ, nink ütš hä Kärner kaep egga päiwa ommad Lomad nink puhmad, mes saäl sissen saišwa, läbbi. Neid kuiwad Pottid kastap temma nattoke, kii halvitamist wottap ta seddamaid ärra. Kui pehme Ilm om, siš annap temma neil Lomadest nink Puhmadest Lühwi, nink hoijap neid, et Kilm nende pääl ei tükki, kinni kattmissega, nink moistlikko küttemissega.

N. 4.

Triib: honen.

a, Siin sawa nüüd ne warrajatse Hiatsinti, Tulpi, Winalilli, (ehk liljen Konwaljid) ette tõsetus, et se Lämmidus neid häitsemisess arwitap.

b, Neil Ananassi Jurtel anna selle Ku sissen nattokest märja, nink kae se pääl, et neile sedda Lämmidust, mes neil tarwis tullep, io senni kui is Gradide sadik ei pudu.

d, Talwe: Sallati tarwis külwa Kasti sisse talwist Kressi nink Lähhe: Lattufid.

g, Wahhe ajal kanna hoolt, neid Talwe: mulla: unnikud kogguda, sest ilma särätse hä mulla ei woi Kärner mingisuggutšid hääd Lomad kaswatada. Kui ta sedda walmis ei hoija, nink monnikord läbbi ei segga, nink läbbi ei kaiwa, siš ei woi temma ka midagi hääd ommast maast lotada.

N. 5.

N. 5.

Keldren.

Keldren lae omma Seemne Lomad lãbbi, ninf pohhãsta neid hallitamisfest; ninf seddasamma ei pea ka mitte nende tõiste Keldren istotu Lomade ninf Jurte man ärraunnetama, fest nüüd om Kärneril nende pikka õhtode sissen aiga küll, sedda teggema, ninf perrãkaema.

Dezember, ehk Joulo, Ku.

N. 1.

Uibo-aijan.

Mi kãua kui weidi Lummi om sãbbanu, sis om wãgga hã, kui nende Uibode ninf tõiste Puije Jure wanna sittaga ümber sawa pantus, ent siski moistuõsega ninf nida, 1) et se sitt ei puttu Pu kannu man, ninf 2) et selle ümberpantu sitta lãbbi mitte ütõ aul Pu ümber ei tulle, kun selle ärra sullatu Lumme wessi henda woip kockologguda. Sest kui nisuggune wessi liggi Pu ärrakulmap, sis se Pu tõesse ärralõppep. Ent et nisuggune kahjo sulle ei johhu, sis om hã, kui sa enne, kui sa nende Puije ümber sitta pannet, fige ümber selle Pu kannu kuiwa Mulda ütte pole Talla kõrguti koggut, nida et sugguge Wessi kannu ümber ei woi kockojoosta. — Selle mu Lõ man, mes sell ajal tullep tetta, panne seddasamma tãhhele, mes jo minnewal Kuul nende Puije hoidmisfest ninf tallitamisfest oppetu om.

N. 2.

N. 2.

Kappõta aijan te nisammoti kui minnewal Kuul.

N. 3.

Talwe ülespidamisese honen te ka nisammoti.

N. 4.

Triib honen.

Siin woip nüüd neid hiljatsamid wüllitub Hiatsintid, Tattsettid, Urtsisid, ning kask selle Ku ajal neid Kosipukessed, ning Goldlakkid häitsmisises ette tõsta. Ne Kosipu, mes warrajatse ajamisle pääle omma wälja wallitsetu, peawa hää, lange, ning kas uja ütte aastal wannutse puhma ollema, muido sinna ei nä neist Kosid. Sest nesaamma Kosipu, mes sulle tõeste Kosid kandwa, kui sa neid ütte Ku aiga hiljamb ette tõstat Lämmidusse sisse, ei anna sulle woi koggone woi ka arwalt nuppud, kui sa neid Joulo Ku ajal jo ette tõstat. Seperrast hoija ommad Kosid weel ettepool, ning ärra aja neid mitte wägga warrajatset, ehk wägga äkkitselt ütteoriga. Wimati te nende tõiste omma ajamisstega nisammoti, kui minnewal Kuul sulle jo oppetu om.

N. 5.

Keldren.

Selle Ku ajal om se Keldre Ed sesamma, mes minnewal Kuul jo oppetu om.

P ä l e a n d m i n n e ,

Kun lühhidelt oppetas, kuida meie maal ne
Wirssipu, Kirssipu nink Winapu war-
rajalt nink häste woitwa kaswatus, nink
Lämmidusse läbbi aetus sada.

I. N e i s t W i r s s i p u i j e d e s t .

Nende Wirssipuije ajamisse man peap figeennä-
minne se pääl tähhele pannema, et ne Pu, mes aja-
misses wälja omma wallitsetu, nink omma Lillitor-
rikude sisse omma pantu, fige ümber Lütwest senni
kui Ladwani Lehhedega nink kandwa Ossadega läb-
bi peawa kaesunu ollema. Sedda woip se läbbi sada,
kui nesamma Wirssipu omma Suggu perrä, ni kui ne
sedda tahhawa, öiete sawa püggatus. Ütski kolitu nink
oppetu Kärner, ke sedda ei moista, ei woi ka omma aja-
misses man hääd nink kindlad Wirssi-marjad lotada.

Sesamma püggaminne om kätte suggune, esfi
nende nortte Puijede man, mes weel ei kanna, esfi jälle
nende man, mes jo Marju woitwa kanda. Ne nore
Pu peawa eesimesien, toisen, nink monnikord ka kol-
mandan Ajastan *) perrast nende istotamist Paasto-
Ku löppetussen fige omma Ossade pääle kolmanda
ehl neljanda Silma man julgeste mahha leikatus sama.
Ne Ossad, mes üttsikult muido wälja ajanu, nink
kun toised Ossad külge ei olle, peawa senni kui selle

D

Pu

*) Se om tijo perrast, et öige nore Pu, mes Lörriku sisse
se omma istotu, ja mes weel moani Ajastaja leikamist
tahhawa, usfinaste Puus läwa. Ent siin meie neist
muido kōnneleme, mes jo nellu ehl wiis Ajastad wan-
na omma.

Pu eht Dõsa sadil, kun jo kasfujid Silmad nõtta,
 selgeste mahhaleikatus sama selle Silma ajaja Dõsa
 liggi, ei sesamma selle leikamisse lãbbi parremat Jou-
 do saap, nink parrembid terwed Dõsakesed woip
 wãlja ajada. Sest enne peap se eest hoolt kandma,
 et se Pu eigen polen kahharaste wãlja ajap, nink sed-
 da Spaljeri figepiddi tãus teep. Kui se meele per-
 rast om sündinu, sis peap se leikaminne mahhajãma,
 nink neid hããd kandlikud Dõsad terwelt jãttma, et
 nemma omman kassumisfen ei wibi, nink perrast om-
 mad marijad seddaparreminne woiva kaswatada nink
 illespidbada. Siski peap nende Dõsade wahhel,
 mes Marja kandmisfes wãlja omma wallitsetu, kõr-
 da mõda neid weikesed Dõsad nende tullewatte Ajas-
 tade tarwis armatsema, mes kolmanda eht neljanda-
 ma Silma man lehhe pããl, ent mitte õige werre
 Silma sisse mahha tullep leikama, mes wãgga sün-
 nip tãhhele pannema, kui meije nende Dõsade kasfu-
 mist nink ajamist tahhame nõggema sada. Nisuggune
 wahhel leikaminne Lehhe eht Pu: silmade pããle om
 seperrast tarwis, et selle Spaljeri man nink esfiãrralt
 nende kottuste pããl, kun Marja omma ollau, lühhikes-
 se aja seen tühjad kottused eht sured wahhed ei tulle,
 mes eest ütte hã Spaljeri wãgga sünnip hoidma. Ent
 kui ettepole siski pikka nink palja Dõsa ennast peas
 nõutma, kes muido otsa pããle wãlja aijawa, (mes
 alwaste leikatu Wirõhpuije man figennãminne joh-
 hup) sis leika neid mahha, ni kui enne jo oppetu om,
 fenni kui fige parramba man, mes Spaljeri tikku
 man saisap, nink rõmsaste kaswap. Et üts nisuggu-
 ne Dõs, mes mahhaleikatas, selle tõise kõrwal õige
 liggi man nink silledaste mahha peap leikatus sama,
 et

nida et temmast sugguge kand mahha ei jä, sedda eg-
gaüts Kärner küll esfi tijap *).

Iggauüts oppetu Kärner peap seperrast Wiršsi-
puije ajamišse man figeennäminne sedda taggaajama,
et temma Spaljeer figepiddi wilja kandja ninf Lehhe
ošfadega kinnikattetu om. Ent se figeparremb leiika-
mišse aig nende Puije man, meš ajamišses wälja
omma wallitsetu, om sis, kui kif Tobd, meš ajamišse
man tarwiš tullesu, walmiš omma, se om, nattofenne
aiga enne selle kui se ajaminne ettemoetas **) Neid
Wiršsipuud, meš sa ei tahha weel ajada, woip toise
pole Paasto. Ku ajal, kui se suur Kūlm jo taggasi
jäap, leikada eht piiggada.

Kui nüüd se Wiršsipu nida kōrra perrast leiika-
tu om, sis saap ta Spaljeri man kinni seotus, nida et
kif temma Ošsa ninf Ošfalešse ütte laiotei toine
toise mant sawa kinni kändetus, se om, kots eht kolm
Tollid toine toiseft säetu. Kui sell Puul ei olle Oš-
sad küllalt se tarwiš, sis peap küll ennamb neid Puu-
jefesfi kōkko ištotama, ent allati nida, et nemma ütte
kangel toine toiseft kinni kändetus sawa. Kui sell Puul
lijalt Ošse omma, sis peap neid pōddenu Ošfad, meš
waija ei olle nende paigade pääle, kun ei sünni neid
wähjalaotama, filledaste mahhaleikama. Ent kui se
Wiršsipu ütēkōrd diete ninf kōrra perrast ärraleika-
tu, ninf kinni kändetu om, sis senni kui tullesu Ajas-
tani

*) Misuggune mahhojānu kand kaswap wägga hilja kinni,
ent seft meš diqe filledaste mahhaleikatu om, toisef Ajustal
ei olle ennamb figewähhembat Märki nätta.

**) Se om, kui ne Tōrriku eht Kasti Sittaga ninf Par-
liga töidetu omma, — ent allati enne kui se Triib-
hōne diete kütetu ninf läbbi lämmitetu om.

tani temma man middagi ennamb ei saa mahhaleika-
tus, kui muido ne Dsakeesse, mes siin ehl saäl, kun
neid ei olle waija, wäljaajawa, ehl een pole henda
näütwa. Tühja ninl Wee: oßa sawa hä läbbikatmis-
se man, ni pea kui ne ennast näütawa, ninl Silmi-
dest wälja ajawa, kiitfedega warsi mahhapitsitetu, et
nisugguse kahjoteggewa Dsakeesse sell Puul eßsi, ehl
neil hääle Dsadele kahjo ei te, ninl nende Rammo
ei wähhenda. Ninl kui ärrakuionu Döse nätta om-
ma, sis sawa ne ka seddamaid ärrawoetus. Ent kui
nisuggune Wee: oß saäl wälja ajap, kun temma
wois ütte tühja asfet Spaljeri man täüta, sis lasse
tedda rahhul jäda, sest ütß nisuggune Dß woip siin,
ni kui töiste wiljakandja Puije man aiga möda mitt-
me Njasta perrast marjokandjas sada; ommete tem-
ma nüüd teep ni kaua täis neid tühjat asfed. Zür-
ri: Kuul ninl Eige hiljamb Lehhe: Kuul ehl Mai:
Kuul peap kil norid Dsakeßsid Spaljeri man kinni
kätma, ni kaua kui ne weel pehme ninl wäändlikku
omma, muido sawa nemma jo wägga kōwwas, ninl
murdwa kätmissse man katski. Monne Kärneri
leikawa ommad Wirssi: puud kess Sunwel, ni kui
Saksa: ninl Prantsosi: maal tettaß; ent meije maal
se ei woi mitte sündida, sest nisuggune sawwine leika-
minne ajas muido norid Dsakeßsid wälja, mes neil
Puijele ei tulles hääs, ent awwalikkus kahjus, seper-
rast et särätse wastsest aetu Dsakeesse omma õiget kas-
sumist ei woi ennamb sada, ninl ettepole ei woi en-
namb täwwed kandjad Silmad wälja ajada, ent tal-
witsel ajal pea kōggone ärralōppewa. Päle selle ni-
sugguse Wirssi: pu, kui se ajamine otsan om, henga-
wa, ninl wastse jouu korjawa, seperrast ei pea nende
Sahw.

Sahwti ilma häädäta leikamisse läbbi ligutama, nink ärrawähhendama, mes ommeti se läbbi sünnip, kui neid sell ajal leikamissega narritas.

Selle Pu ajamisse eßi man Eigeenäminne peap selle mittmesuggutse Lämmidusse möötu päle, mes neil sünnip andma, tähhele pannema; tulgo temma nüüd kütmissse ehk sitta ehk parki läbbi *).

Eßiärrält peap sedda katsuma, mißsuggune Lämmidus neile tarwis läap.

1) Eßimesse Pu wälja ajamisse man. 2) Öige häitsemisse ajal. 3) Marju nakkamisse ajal, nink 4) kui ne Marja nakkawa omma Lu ehk Seemneterrä kaawatama.

Siin peap nüüd eggast üttest ajast eßipäinäs oppetus sama, kui suur se Lämmidus temma seen peap ollema, nink kaawatetus sama, mes kütmissse läbbi ehk sitta läbbi, ehk parki libbeda läbbi tettas nink sadetas, nink mes ütspäinäs selle Romiri lämmidusse möötja Glasi läbbi woip öiete ärrakaetus sada. Sest päilikko lämmidussest meije siin weel ei künnele, sest 5 ehk Glämmidusse Gradit ennamb, mes päiwa paistussest tullewa, ei te neil Puijedele ni paljo kahjo, kui ahjo lämmidus, mes äkkitselt nink moistmata nende pääle lastas.

Rige Wirssi-ajamisse man peap siß, ni kui jo nimmetu om, nelli aja-wahhet tähhele pannema, kenneß meije jo olleme künnelnu.

1. Eßimesse Pu-ajamisse man.

Sedda peap 5 Gradiga selle Romiri Lämmidusse, mööto, Glasi perra nakkama, nink aiga möda su-

D 3

rem.

*) Sitt nink parki libbe om omma üttesuggutse niiskedusse ehk niiske aura perrast neil Puijedele paljo tullusamb, kui se ahjo lämmidus, mes neid wägga kuiwatap.

rembas nin^l surembas teggema senni kui 10 Gradi
 pääl, ni kaua kui ne Pu häitswa. Selle ajamis^e
 ajal, nin^l ni kaua kui temma häälmed ennast lahti
 weel ei te, peap neid leige weega Aija: Prits: Kanni-
 ga öddango pole wallama. Se om neil se tarwis wäg-
 ga tullus, et nende Sahwti aadrid henda Pu sisse
 ka lahti teewa, nin^l et se Sahwt warrajamb nakkap
 liguma nin^l Pu sisse ajama, et kⁱ häälmed ütte ori-
 ga nin^l häste üttelekko wälja tulles. Sest se olles
 küll üt^s suur önn, kui kⁱ neid häälme nuppⁱd üt-
 tessi wois wälja ajada, nin^l sedda hääd ei woi mitte
 muudo lotada, kui enne se läbbi et ne Pu, ni kui siin
 oppetu om, lasteru sawa, nin^l üttesuggutsen läm-
 midusen omma Kastide sissen üllepeetas. Kui niid
 selle esimesse Wirossi: pu ajamis^e man 10 Gradi ah-
 jo: eh^l sitta: lämmidust waija om, sis töeste neile 15
 eh^l 16 lämmiduse Gradi päiwa paistus^est kahjo ei
 tees, esstarralt enne häitsmist; nin^l essi häitemis^e
 ajal se neil weel tullusamb olles. Ent ni pea kui häits-
 mis^e ajal se päiwa paistus sedda lämmidust weel su-
 rembas nakkap teggema, sis peap tedda warjo and-
 mis^e läbbi wähhendama, nin^l se woip sedda wisi sün-
 dida, et wäljatsel pool aknade pääl agoo panna^s, pak-
 sumalt eh^l arwamalt, nida et selle Triib:hone sissen
 se öige lämmiduse Grad eh^l mööt woip olla, mes
 enne jo oppetu om. Se tarwis woip ka, kui waija
 om, nende k^örgema luhwti: aukude läbbi, mes nisug-
 gutsen Triib: honen peawa ollema, wastse luhw i sisse
 lasta, nin^l kui se lämmidus wägga lias peas ollema
 sanu, sis woip ka moistlikko akna wallel: teggemis^e
 läbbi abbi sada.

2. Dige häitsmisse ajal.

Sell ajal peap selle eest hoolt kandma, et se lämmidus 8 nink 10 Gradi wahhel ütte luggu jääb, ent päiwa paistussega woip se lämmidus 16 Gradini kaswada. Ilma päiwa paistusseta ei woi ne Marja ühtegi kinni nakkada nink siggida. Se päiwa paistus om seperrast wägga tarwis, et mitte ütspäinis se Seeme-tolm nisuggusse sündlikko nink kosjutawa lämmidusse läbbi ennast walmistap, ent et ka ne kinninakkanu Marja kindlomas sawa. Nende häälmede siggimisse tarwis ni häste, kui ka et neid fige kahjoteggewa märjusse eest hoietas, om seperrast wägga tarwis, et luhwti aukude läbbi, nink ka aknade läbbi, mes monnikord ütš ehk ka ennamb aknad woip walal wotta, häitsmisse ajal allati ütš leige luhwti läbbikäiminne selle Triib-honen, kun ne Wirssi-pu saiswa, üllespeetus saap, ent sisli nida, et se wäljast sisse lastu tuul mitte püsti, ehk wägga külmal nende Puijede nink häälmede päle ei putu, ent et ta enne leiges nink tašfases saap; nink se woip sedda wisi tallitada, kui sissest poolt Honen mitte kaua neist tule aukudest matti sawa üllespodu, mes sedda wäljast sisse káiwa tuult ehk luhwti wastapeawa, et ta muido tašfakeste nink leigeste Puijede päle woip tulla. Sedda wisi pead sa häitsmisse ajal omnia Wirssi-pu-hone allati leigen tulutamissen liggi 4 nädalid üllespidama; nink kui sa sedda kōrra perrast olled tennu, sis tullewa, kui se häitsmisse aig ärralōppep, ne nore maria-kesse neist häälmedest wälja ni kui weikesed pikkalis-sed terrawad Seemne-karbikised, mes eddimält dige haljad näitwa.

3. Marja wälja ajamisese man.

Selle aja ümber peap sedda lämmidust kasfakes, te 16 senni kui 20 Gradini kaswatama, nink ni kaua üllespiddama, kui ne Marja weikesse Sassa ma pehkle surutses omma minnu, nink ei tunne ennamb egga Marijade egga selle Pu enda kassumist. Sest nüüd om se Pu omma esimest ajamist ärralõppetanu, nink ta peap nüüd omma suggu perrá hingama. Sedda rahho: nink hingamisese aja olles küll pea wáart, ligesuggustel Puijedele anda, nink láás neile se tarwis háás, et se Pu selle aja seen wastse jouu wois fogguda, nink ommal wiljal, mes ta kannop, ka ennamb rammo wois anda *). Sellsammal hingamisese ajal nakkawa ne Maria luid sama, nink kórwamas minnema, ehk ni kui Kárnerid sedda nimmetawa: ne marja tewa tóód, ehk soetawa omma lu terra. Seperast peame nüüd weel kónnelema sest holest, mes nenda eest peap kandma

4. Euu terra teggemisese ajal.

Nüüd om jo se aig, kun sedda lämmidust 10 Gradini peap wáhhendama, nink sedda Wirssi pu Kassti nisammoti luhwti andmissen piddama, kui háitsmisese ajal. Sáráne kórrapárralinne tulutaminne ehk luhwti andminne peap ni kaua ülles peetus sama, kui 4 ehk 5 náddala perrast woip tunda, et ne Marja nakkawa kaswama, nink ne Marja, mes nüüd nakkawa kas.

*) Kui sell ajal se Pu enne wáhhe lämmidusse lábbi saas aetus, sis kir temma Marja sattas mahha. Uijan essi, kun ommeti monnikórd Kaste nink Bihm neid Puud kosfutop nink klanitop, nink temma wiljal üllespiddamist annap, siski passawal nink kuiwal ajal ehk suure pouaga paljo Ubbina ehk Marja mahha sadawa.

Kaswama, ne jawa ka, nink sawa ka tobweste walmi.
 Nüüd om se kige rassemb asfi Wirssi, ajamissen är-
 ratallitetu, nink nüüd woip neil Puijedese 20, nink kui
 sa tahhat ka 30 Gradid Lämmidust anda, ni kui eg-
 gaüts ommad Marjad warraiamb tahhap walmis sa-
 da, kui muido nisuggune lämmidus ni kaua kui ne
 Marja walmis sawa, ütte wisi üslespeetus saap. Kui
 hä lämmi päiw om, esfiärrast Jaani päiwa pole woip
 neid aknad mahhatõsta nink wastse luhwti kigipiddi
 sibse lasta. Kui nüüd ne Marja jo nakkawa mekki-
 mist fama, sis om neid waija, öddango wasta ei mit-
 te ütspäinis neid Puud, ent ka neid lähhed nink neid
 marjad ütte penikesse piipfannu pritsiga, mes häste ker-
 geste woip wallitseda, ärrakastma, nink ka nende jured
 moistlikko kastmissega jahhutama nink kosjutama.

Weel peap meelde tulletama, et Kärner ni kui
 kige selle ajamisse man sedda peap tähhele pannema
 nink hoolt piddama, et kui monnikord pilwitse nink
 umbe päiwa omma ollnu, nink päiw ei olle paisnu,
 nida et ne häälme, Marja nink puhma kaua warjun
 omma ollnu, nink päiwa paistusfest omma ärrawee-
 ratanu, et temma sis mitte sedda kerre päiwapaiustust
 äkkitsest peap nende päle lastma, ent neid aiga möda
 jälle ärraarjotama, sedda päiwapaiustust kannatama,
 ja neil sis warjo ette teggema, et nemma ärra ei närt-
 su, ehk koggone ärra ei kole. Meloni, mes öige täw-
 welikkun kaswamissen saiwawa, saddawa mahha, kui
 nemma mitto päiwa umbusfen omma ollnu, nink äk-
 kitesest nink ütte origa wägga kerre päiwapaiustust sa-
 wa. Nink se johhup ka saggede neil mu Puije wil-
 jall ehk marjadel, mes wäljan aijan omma meele per-
 rast kaswawa, kui nemma mittme umbe päiwade per-

rä äkkitselt kerre päiwa paistusfest kinni woetas. Se olli ka nätta 1793 mal ajastal, kun Lehhe: Ku nink Jaani: Ku algmissen mittme pimmeda päiwade perra suur lämmi nink selge ilm johtus tulles, et Kirssi: marjust nink töisest Pu: suggust suur pubus tuli, et küll ne Pu rohkeste olliwa häitsnu, nink et häitsmisse löppetusen wägga paljo neid nore Marjo mahhapuddeniwa.

II. Kirssi: Marju ajamisest.

Nende Kirsimarijade nink nende ajamisese man om pea sesamma holefandminne waja, mes nende Wirssipuijede man om oppetu, nink tullep sedda muido tähhele pannema, et ne Kirssipu (mes ka Wisnapu nimmetas,) paljo ennamb tulutamist nink luhwti tahhawa, nink ommeti paljo warrajambaeste walmis sawa. Neil Morellipuijedele nisammote se püggaminne nink leikaminne tullus nink mele perrast om, kui neil Wirssipuijele. Ent neid Mai: kirssid peap muido nende ostade pikkusse perrän kórdamöda leikama, se om: Uts Oss, mes 12 tollid pik om, peap 8 tolli piutses, nink mes 8 tollid pik om, 5 tolli piutses ärra leikatus sama: ent paljad kottussed, kun middagi ei olle wäljalönu, nink kun ommeti selle Spaljeri kinnikattmiseses ossa waja onma, peawa weel ennamb leikatus sama. Eggäüts paljas oss, kun marjukandja nuppi ehk ossakessi ei olle nätta, peap öige silledaste fenni kui ütte marjukandja ossa man mahhaleikatus sama. Ne warrajatse Morelli, ne Traubmorelli, lühikeste tüwwedega, mes kolm ehk nelli tük ütte jalla pääl kaswawa, nink ne warrajatse Maikirssi, kui ka ne mittmekörratse, omma ne kige sündlikkumba nink par-

parrâmba ajamisse tarwis. Neid peap ka ütte wisi ni häste lämmidusfen kui ka luhwti andmissse polest piddama. Nende ajamisse luggu om nüüd nida: Nalka tedda 5 et 6 Gradiga, nink te sedda lämmidust kasfaste surembas fenni kui häitsmissse ajal 10 Gradini. Se päiwapaiustusse lämmidus woip siski 15 Gradini kaswatetus sada. Kui muido se Triibhone ütte wisi tulutamist ehk luhwti saap. Kui se häitsmissse aig ärra om löppenu, nelli nåddala perräst, sis anna neile ennamb lämmidust fenni kui 15 Gradini, nink päiwa paiustusse lämmidus woip 18 Gradid olla. Ent anna neile muido allati luhwti, siski sellesamma moistussega, mes jo Wirssipuije ajamisse man om oppetu, se om, et kunnagi wägga kül m tule löhn nende Puije päle püsti nink äkkitselt päle ei käi. Kui ne Kirssimarja nüüd pea pool surust omma sanu, mes neljandal nåddalal pärran häitsmist woip sündida, kun nemma sedda suremba lämmidust omma sanu, sis ne nalkawa omma kiwiterra kaswatama, ja kowwambas minnema. Nink sest ajast pea neid jälle leiges nink luhwti andmisssega, nink ärra anna neile ennamb lämmidust kui 10 Gradid. Kui winati se aig ka om mõdaläinu, sis woip neid 15 fenni kui 20 Gradiga aiada nink walmistada, ni kawa kui nemma koggone walmi omma.

III. Winapuije kaswatamissest.

Winapuije ajamisse man ei olle ni paljo tööd, kui Wirssipuije man. Ent leikamisse man, nink mittmekörratse osfide ärramurdmissse nink pohhastamisse man sedda ennambat hokeandmist om. Neil no: tel winapuijele, mes weel istotu omma, ei pea esimes: sen

sen ajaſtan ennamb kui ütteinuſt oſſa; ſe om, meſ
 figelängemb Oſſ om, jättma, ninſ ſeddaſamma peap
 kätte ſilmade päle mahhaleikama, kumbiſt muido neid
 figelõwwämbid peap laſſma kaſwama, ninſ neid nõr-
 gembid aigſaſte ärramurdma. Tõiſel ajaſtal ſe oſſa-
 lenne ſaap 3 ſilmide *) päle mahhaleikatus, kumbiſt
 muido kättele, meſ joudſamalt kui ne tõiſe wälja om-
 ma ajanu, lubba antaſ kaſwama, ent neid tõiſid aig-
 ſaſte peap ärramurdma. Pälegi peap neid oſſakeſ-
 ſid ni häeſte, kui ſedda puuteſt figeſt neiſt narmedeſt
 ninſ lähhedeſt miſ alt wälja tulleva, pohhaſtama,
 ninſ ſedda peap kõrd kõrralt igga tõiſe nädäla pärraſt
 teggema. Kolmandan aijaſtan leiſa jälle iggaütte
 oſſakeſt kolme ſilmide päle mahha, ninſ laſſe nüüd
 mollemil polel eggaütte aijaſtatſe oſſa maneid mol-
 lembit kängemid oſſad kaſwama, kui paljo nee tahha-
 wa, ninſ pohhaſta neid muido allati, ninſ murra
 neid kõlbato wälja ajanud oſſad alt mahha. Kui
 nüüd ſärätſe hõlekandmiſſe al ſe winapuu nende tul-
 lewa ajaſtade ſiſſen (waeſt warrajam, waeſt hil-
 jam) nakkap marju kandma, ſiſ peap ka nüüd, kui
 ſe kolme ſilmide päle leikaminne lõppetü om, ſelle pä-
 liſſe ſilma pakſuſſe häädüſſe ninſ aijamiſſe jouu päle
 tähhele pannema, nida et, kui ſe tõine ehk kolmas ſilm
 joueto ninſ täwwelinne ei olle, ehk kui ta wiimſen ſuw-
 wen wägga wälja kaſſonu om, ſe leikaminne ſelle nel-
 jandama, wijendama ehk ka kuendama ſilma päle kui
 tem-

*) Se leikaminne lääſ ka kätte ſilmide päle kõrda, kui mitte
 monnikõrd ütſ ehk kate ſilmad kaſwamiſſen taggaſi ei
 jääſ, ninſ koggone ni nõrgaſte ajaſ, et neiſt ſugguſſe
 hääd oſſakeſſid ei woi lotada.

temma hä kändja film om, nink omma surusse nink
paksusse läbbi hääd lotust annap, peap sündima.

Seperrast peap tähhele pannema, et neil rohhi-
lestel Muskatelleri, ehk rohhilestel warrajatsel Leipzi-
geri, wina, puijele omma suggu perrä, nink ni kui min-
na sedda ollen ärrakatsunu, kui ne omma marjakand-
ja jouu omma sanu, se leikaminne 5, 6, nink ennämb
filmide päle wägga tullus om. Siski nisuggune leika-
minne, ni paljo kui minna tija, ennegi nendesammu
wina, pu suggude*) man kolblif om. Sest ülleüldsel
om nink jääp se ütš wanna säduš: Winapuud peap
lühhikeses pidama, nink weidi filmide päle leikama.
Ent kui nisugguse leikamisse läbbi pälmisse filma
päle, ehk mu süü läbbi pikkad nink paljad osad peas
tulles, sis om siin nisammoti kui Wiršipuije man
mahhaleikamist tarwis, nink nisuggune kölbato Os
saap senni kui selle lähhamba nink maddalamba Os
liggi mahhaleikatus. Sesamma leikaminne arwitap
sedda Spaljeri norte wäggewa osfakestega kinnikati-
ma, nink kif paljad kottusfid, esfiärralt ast polt täut-
ma, ent ta annap ka neil wina, puijele ni häste, kui neil
Wiršsi, nink Morelli, puijele sääl kun wende osfakesfi
haiget omma, nink ei tahha diete kaswada, wastse
jouu nink kinnitust.

Kui nüüd wina puu mann jo nee traubi ehk
marja hernekesse sures wälja omma kasunu, sis
sawa nee marjakandja osfa 4 ehk 5. Silma omma
marju päle mahha leikatus. Sedda nende marja-
kandja osfade leikamist kif kärnerid omma ärraarrinu
teg-

*) Woip ka olla, et ni miteme winapuije seltsin, mes meije
kif ei tunne, ka töistel fortulle sesamma suggu nink luggu
woip olla, se om sis ütš esfiärralliane asfi.

gema, nink nemma ütsewa, et nee maria se läbbi en-
namb ütlespiddamist sawa, nink et nee maria surem-
bas nink täwwemas läwa. *) Monnel kārneril om
se pahha wus, kif ošad ilma wahhe-andmist, kui
nemma 8 jalla töis piutseš omma sanu, leikama, sest
et nee usjuwa, et winapuul se läbbi ennamb rammo
peas sama, nink et temma marjukandja oša se läb-
bi joudsemas nink kangemas marjukandmisse pääl
peawa sama. Ent se om ütš nisuggune oppus, miš
neil wina puiele ennamb hukkaminnešes kui häes
tullep. Sest nisuggune leikaminne ei anna neile üt-
sipäwis mingisuggust hääd, ent teep ka kahjo et
nende puie Sahwt enne aja se läbbi saap ligotus, nink
et pahjo neid kashujid silmad, miš tullesas aiastas
wäärt olles ollnu hoida, wälja aetus sawa. Bäärli
päiwa pole, ehk August kuu ehk leikusse kuu otsan,
kui selle Sahwti ellaminne nink ütlesotsseminne jo
wähhamas läöp, woip neid wina puu ošad 8
ehk 9 jalla päle julgeste mahhaleikada. Sest sell ai-
jal mingisuggune wastane Sahwti aijaminne ennamb
ei sünni, nink selle mahhaleikamisse läbbi sawa kif nee
winapuu ošakesse parreminne walmis.

Winapuie aiastise manu, kui nemma jo om-
ma diget leikamist omma sanu, nakka lämmidussega
10 gradist, nink pea sedda lämmidust kattesä paiwad
ülles. Siis anna aiga möda weel ennamb lämni-
dust 15 gradini. Siiski ärra unnetä esimessest ot-
sast,

*) Ma olle monniköed neid troubi neist ilmaleikamita ošas-
dest nisamoti hääd nink täwweelikud leidnu, kui neist leis-
katust, selle samma ütse puu päle, nink ma mötse sepär-
kast, et se marjaosja leikaminne ni wägga tarwis ei olle.

